ICWLS
INTERNATIONAL
CESME WOMAN
LEADERS SUMMIT

Uluslararası Çeşme Kadın Liderler Zirvesi Sonuç Bildirgesi

Çeşme
2025

KÜNYE

Uluslararası Kadın Liderler Zirvesi / 2025 Çeşme
Kapsamlı Zirve Dokümanı ve Sonuç Bildirgesi

Kurum İsmi: Kamu Teknoloji Platformu
Zirve Ev Sahibi: T.C. Çeşme Belediyesi

Sonuç Bildirgesi Komisyonu

Mor Merdiven Kurucusu & Siyaset Bilimci Dr. Ayşe Kaşıkırık
Uluslararası Kadın Liderler Zirvesi Koordinatörü Gülcan Bulut
Femın Up! Yönetim Kurulu Başkanı Halide Olgun Ak
Uluslararası Kadın Liderler Zirvesi Koordinatörü İrem Yüreğil
Sosyal Etki Stratejisti Kemal Gülpınar
SİMKAD Araştırma Direktörü Özlem Öztaş

Doküman Adı:
Uluslararası Kadın Liderler Zirvesi / 2025 Çeşme
Bilgilendirme, Program ve Sonuç Bildirgesi

Önsöz

Çağrı Işıklıoğlu
Kamu Teknoloji Platformu Başkanı

İnsanlığın tarihsel bir kırılma eşiğinden geçtiği bu çağda, kadınların toplumsal, ekonomik, siyasal ve teknolojik alandaki görünürlüğü; yalnızca bir eşitlik talebi değil daha adil, daha sürdürülebilir ve daha özgür bir dünyanın kurucu iradesidir. Kamu Teknoloji Platformu olarak Çeşme Belediyesi iş birliğiyle hayata geçirdiğimiz Uluslararası Çeşme Kadın Liderler Zirvesi, bu iradenin somutlaşmış halidir: sınırları aşan, disiplinleri buluşturan, hayatlara dokunan ve geleceği dönüştürmeyi amaçlayan uluslararası bir dayanışma merkezi.

Bu yılki ana temamız olan "Kadın Görünürlüğü", toplumun bütün katmanlarında köklü bir dönüşüm çağrısıdır. Kamu yönetiminde, özel sektörde, teknoloji üretiminde, girişimcilikte, akademide ve medyada kadınların yalnızca "yer alması" değil karar alma süreçlerinin merkezinde konumlanması; çağdaş bir devlet yapısının, kapsayıcı bir ekonominin ve demokratik bir toplumun vazgeçilmez şartıdır.

Zirve boyunca üretilen her tartışma, her öneri, her deneyim paylaşımı ortak bir gerçeği yeniden ve güçlü biçimde teyit etti: Geleceğin aklı, geleceğin ekonomisi, geleceğin toplumsal modeli kadınlarla kurulacaktır.

Kamu yönetiminde yükselen kadın liderlerin deneyimleri, medyada görünürlüğe dair eleştiriler ve çözüm önerileri, teknoloji dünyasında kadınların inşa ettiği yeni ekosistemler ve dijital aktivizmin sınırları zorlayan dönüştürücü etkisi; yarınların politik aklını da şekillendirmektedir. Kadın girişimcilerin hikayeleri ise cesaretin, yaratıcılığın ve yenilikçiliğin cinsiyeti olmadığını; fakat fırsat eşitliğinin her şeyi değiştiren ana kaldıraç olduğunu göstermiştir.

Kamu Teknoloji Platformu olarak bizler, kadınların yaşamın her alanında eşit, güçlü ve görünür olduğu bir gelecek için, teknoloji, inovasyon ve toplumsal politikalara yön veren kapsayıcı bir hareketi büyütmeyi kararlılıkla sürdürüyoruz. Bu zirve, iki gün süren bir program olmanın ötesinde; uzun vadeli, çok boyutlu ve uluslararası ölçekte etkisi olacak bir değişim manifestosudur.

Bu dönüşüm iradesini güçlendiren tüm kadınlara, tüm destekçilere, tüm kurumlara teşekkür eder; Çeşme'den yükselen bu ortak sesin dünyanın dört bir yanında yankı bulmasını dilerim.

Bu zirve bir başlangıçtır.
Bu manifesto, değişimin sözüdür.

Kadın Hareketinin Dönüşümü, Güncel Dinamikler ve Uluslararası Çeşme Kadın Liderler Zirvesi'nin Önemi

Prof. Dr. Feride Acar

Kadın hareketi denildiğinde, bugün çoğumuzun zihninde 1970'lerden sonra güçlenen ikinci dalga feminist hareket ve bu hareketin eşitlik ile özgürlük talepleri belirleyici bir yer tutmaktadır.
Oysa, hem Batı dünyasında hem de ülkemizde, bu dönemin öncesine uzanan farklı kadın hareketlerinin var olduğunu biliyoruz. Batı'da kadınların oy hakkı talebiyle ortaya çıkan ***"suffragette"*** hareketi ve Osmanlı toplumundaki erken dönem kadın girişimleri, bu tarihsel bütünlüğün önemli örnekleridir. Bununla birlikte, 1970'lerden itibaren toplumsal yapıları derinden etkileyen ikinci dalga kadın hareketi, daha kapsamlı ve sistematik talepler üretmiş; kadın-erkek eşitsizliğinin yapısal temellerini görünür kılan bir dönüşüm yaratmıştır.

İkinci dalga feminist hareketin ayırt edici niteliği, özlü biçimde ***"özel olan politiktir"*** ifadesinde somutlaşmıştır. Bu yaklaşımı bütünleyen bir diğer önemli vurgu ise, ***"doğal"*** kabul edilen pek çok olgunun aslında ***"toplumsal"*** olduğudur. Kadın-erkek ilişkilerini ve aile kurumunu eşitlik temelinde tartışmaya açan bu hareket, bazı çevrelerce kasıtlı biçimde çarpıtılmış; feminizmin aileye, evliliğe ya da çocuklara karşı olduğu yönünde yanlış algılar yaratılmaya çalışılmıştır.

Aynı dönem, toplumsal cinsiyet kavramının da geniş kitleler tarafından tanınmaya başladığı bir süreci ifade etmektedir. Biyolojik cinsiyetten farklı olarak, kadınlık ve erkekliğin sosyal, kültürel ve psikolojik faktörler çerçevesinde şekillendiği; bu süreçlerin kadın-erkek eşitsizliğini ürettiği yönündeki anlayış yaygınlaşmıştır. Böylece toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin ortadan kaldırılması, uluslararası ölçekte bir insan hakları meselesi olarak ele alınmaya başlanmıştır.

Bu çerçevede 1979 yılında Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilen ***CEDAW (Kadınlara Yönelik Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi)***, kadınların insan haklarının ***"evrensel anayasası"*** olarak değerlendirilmektedir. Sözleşme; kadın-erkek eşitliğinin kamusal ve özel yaşamda sağlanmasını, kadınların insan haklarının tanınmasını, korunmasını ve erkeklerle eşitlik temelinde güvece altına alınmasını devletlere yükümlülük olarak getirmiştir. Bugün 189 devlet tarafından onaylanmış olan CEDAW, dünya genelinde toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin güçlü bir hareketlenme yaratmış olmakla birlikte, kadın-erkek eşitsizliğinin tamamen ortadan kalktığını söylemek mümkün değildir.

Kadın hareketinin güncel gündemi, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin farklı yansımalarını içermektedir: kadına yönelik şiddet, cinsellik, cinsel saldırı ve istismar gibi meseleler bu yansımaların başında gelmektedir.

Öte yandan hızla dönüşen dijital dünya, siber şiddet ve siber takip gibi yeni risk alanlarını beraberinde getirmiştir. Günümüz kadın hareketi, siyaset dışındaki toplumsal alanlarda da kadınların liderlik pozisyonlarında eşit temsili talebini daha güçlü biçimde dile getirmektedir.

2000'li yıllardan itibaren kabul edilen bölgesel sözleşmeler, kadın-erkek eşitsizliğinin farklı coğrafyalarda öne çıkan biçimlerine odaklanmıştır. CEDAW'ın genel hükümlerinde yeterince ayrıntılandırılamayan kadına yönelik şiddet konusu, Belem do Pará Sözleşmesi, Maputo Protokolü ve İstanbul Sözleşmesi gibi bölgesel düzenlemelerde kapsamlı biçimde ele alınmıştır.

Son yıllarda, kadın hareketinin özgürlük ve eşitlik taleplerine karşı çıkan kesimlerin etkisini özellikle siyasal alanda artırdığı gözlemlenmektedir. Bu dönüşüm, dünyada otoriter rejimlerin yaygınlaşmasıyla paralel ilerlemekte; muhafazakâr siyasal yapılar, ***"gelenek"*** ve ***"aile"*** gerekçelerini öne sürerek toplumsal cinsiyet eşitliğini güçlendirmeye yönelik politikaları sınırlamakta ya da geriletmektedir. Bu ortam, eşitlik ve özgürlük mücadelesini daha görünür ve aynı zamanda daha zorlayıcı bir konuma taşımaktadır.

Kadın hakları savunucuları ise genişleyen bir hak anlayışıyla eşitlik talep etmekte; toplumun farklı kesimleriyle daha güçlü etkileşim ve dayanışma ilişkileri geliştirmektedir. Bu durum, kadın hareketinin iktidarlar ve patriyarkal yapılar tarafından daha ***"tehlikeli"*** görülmesine yol açmakta; çeşitli baskı biçimlerini beraberinde getirmektedir. Türkiye, bu sürecin oldukça görünür ve net biçimde deneyimlendiği ülkeler arasında yer almaktadır.

Bu bağlamda, Kamu Teknoloji Platformu tarafından Çeşme Belediyesi iş birliğiyle düzenlenen Uluslararası Çeşme Kadın Liderler Zirvesi, kadınların toplumsal yaşamın farklı alanlarındaki varlığını ve eşitliğini öne çıkaran; iyi örnekleri kamuoyuyla paylaşan; kadın-erkek eşitliğinin daha iyi anlaşılmasına katkı sunan son derece değerli bir girişimdir.

Spor, entelektüel alan, siyaset, teknoloji, dijital dünya, medya ve ekonomi gibi çeşitli kesitlerde kadınların deneyimlerini aktardıkları bu platform, başarıların görünür kılınması ve karşılaşılan zorlukların tartışılması açısından önemli bir paylaşım zemini yaratmaktadır.

Türkiye'de kadın hareketinin bir yandan daha demokratik, eşitlikçi ve özgür bir toplum için güçlü talepler ürettiği; diğer yandan otoriter ve muhafazakâr yapıların baskılarıyla sınandığı bir dönemde, bu Zirve'nin bilgi ve deneyim paylaşımını çoğaltan, dayanışmayı güçlendiren ve yeni bakış açıları açan katkısı son derece kıymetlidir. Yerel yönetimlerin kadınlara en yakın kamu birimleri olmaları nedeniyle bu süreçte özel bir sorumluluğu bulunmaktadır. Çeşme Belediyesi'nin bu toplantı ile örnek oluşturduğunu ve başlattığı deneyim paylaşımı sürecinin başarılı sonuçlar üreteceğine inanıyorum.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ

BÖLÜM I: ZİRVE BİLGİLENDİRME VE PROGRAM

Zirvenin Kurucu Felsefesi....01
Zirvenin Kuruluş Bağlamı ve Toplumsal Zemin....02
Temel Amaç ve Odak: Görünürlükten Özneliğe....03
Zirvenin Stratejik Önemi ve Dönüşümsel Hedefleri....04
Zirve Programı: Tematik Oturumlar ve Konuşmacılar....05

24 EKİM - ZİRVE 1. GÜNÜ

Açılış Konuşmaları....05
Oturum 1: Entelektüel Dünyada Kadınlar: Düşünsel Sınırları Aşmak....09
Oturum 2: Erkek Egemen Sporda MVP Kadınlar....10
Oturum 3: Kadın Hareketinin Küresel Etkileri....11
Oturum 4: Ekonomide Kadının Gücü....12

25 EKİM - ZİRVE 2. GÜNÜ

Oturum 1: Kadınların Siyasette ve Kamu Yönetiminde Yükselişi....15
Oturum 2: Medya ve Kadın....17
Oturum 3: Kadın Girişimcilerin Başarı Hikâyeleri....18
Oturum 4: Teknolojide Kadınlar Çağı: Sistaverse....19
Oturum 5: Dijital Aktivizm ve Kadın....20
Kapanış Konuşması....21

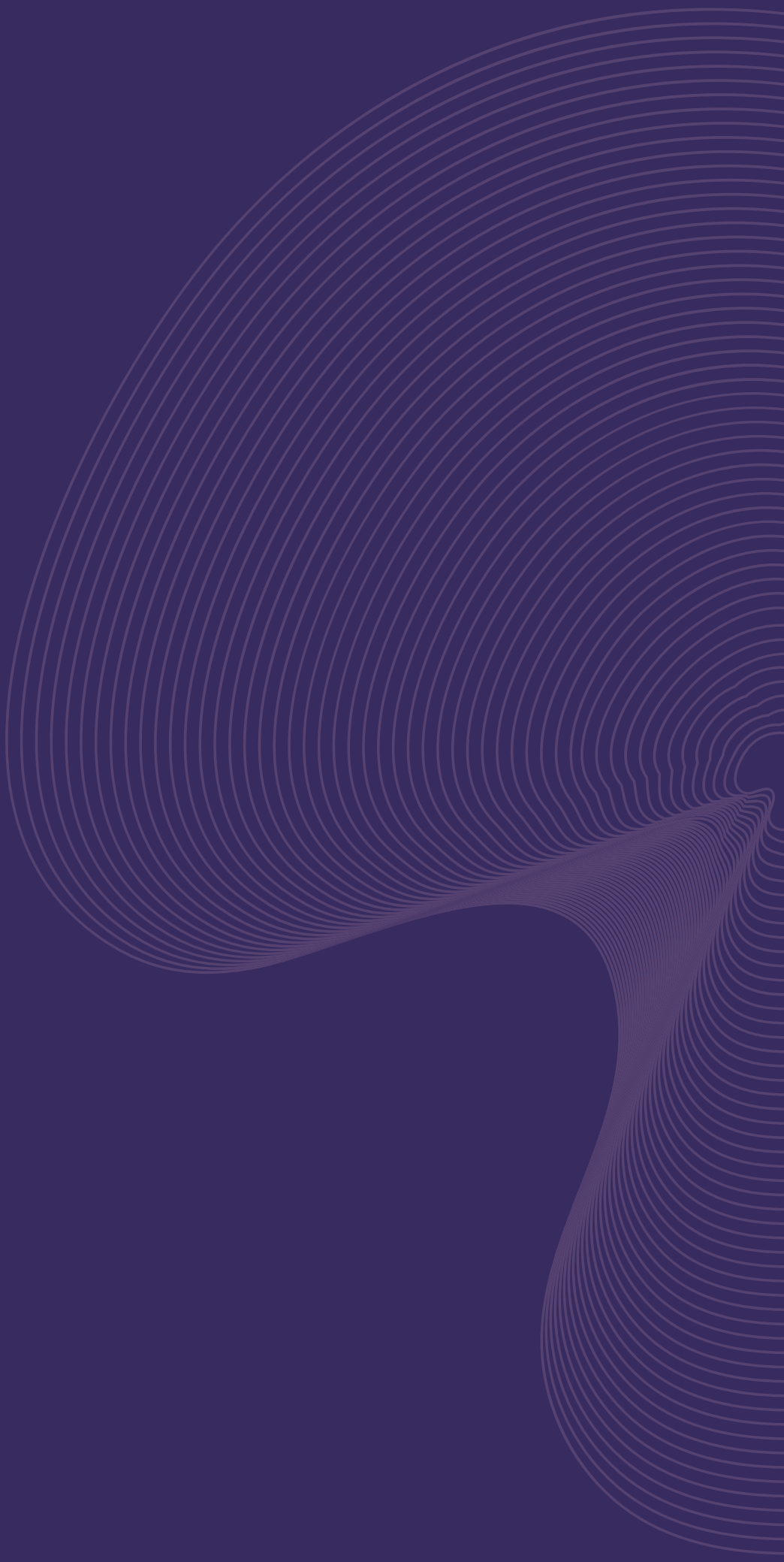
BÖLÜM II: ULUSLARARASI ÇEŞME KADIN LİDERLER ZİRVESİ SONUÇ BİLDİRGESİ

Küresel Vicdanın Aynası Kadınların Sesi....27
1. Kadın Görünürlüğünün Dijital Krizi: Algoritmik Adalet....29
2. Görünürlüğü ve İstihdama Katılım Krizi: Bakım Emeği Adaleti....29
3. Kadın Görünürlüğü ve Katılım Paradoksu: Niteliksel Temsil Adaleti....30
4. Kadın Görünürlüğü ve Toplumsal Hatırlama Krizi: Hafıza Adaleti....31
5. Zirve Taahhüdümüz....32

BÖLÜM III: KURUMSAL POLİTİKA ÖNERİLERİ

Merkezi Hükümet İçin Öneriler....37
Akademi İçin Öneriler....39
Yerel Yönetimler İçin Öneriler....42
Siyasi Partiler İçin Öneriler....43
Sivil Toplum Örgütleri İçin Öneriler....45

BÖLÜM I

ZİRVE BİLGİLENDİRME VE PROGRAM

Zirvenin Kurucu Felsefesi

Uluslararası Çeşme Kadın Liderler Zirvesi, Türkiye Cumhuriyeti'nin 102. Yılı çerçevesinde, kadın liderliğini toplumsal dönüşümün kurucu bir ilkesi olarak ele alan öncü bir organizasyondur. Zirve, kadınların toplumsal hayattaki rollerini görünür kılmayı, güçlendirmeyi ve küresel ölçekte toplumsal değişime ilham vermeyi amaçlayan çok boyutlu bir platform olarak tasarlanmıştır.

Bu zirve, dünyanın dört bir yanından gelen kadın liderlerin deneyimlerini, başarılarını, mücadelelerini ve vizyonlarını paylaşmaları için akademik, aktivist ve kurumsal bir buluşma noktası sunmaktadır. Kadın liderliğini, kamusal alandaki yerini ve etkisini büyütmeyi, eşit temsil ve fırsatlar için politikalar geliştirmeyi ve dönüşüm hedefleyenler için sürdürülebilir bir dayanışma ortamı oluşturmayı temel misyon olarak benimsemektedir.

Kamu Teknoloji Platformu tarafından düzenlenen zirve, Çeşme Belediyesi'nin ev sahipliğinde ve Belediye Başkanı Lâl Denizli'nin dönem başkanlığında gerçekleşmiştir. Kamudan özel sektöre, bilimden sanata, teknolojiden spora kadar geniş bir yelpazede lider kadınlar bir araya gelerek, fikir alışverişinde bulunmuş ve ortak geleceğin inşası için yol haritaları oluşturmuştur.

"Kadın Görünürlüğü" üst temasıyla düzenlenen bu ilk zirve, kadın liderliklerini kutlamanın ötesinde, karar alma mekanizmalarında daha fazla yer alabilmeleri için stratejiler geliştirmeyi, sistemik engelleri görünür kılmayı ve yapısal dönüşüm için politika önerileri üretmeyi hedeflemiştir.

Cumhuriyetimizin temel değerleri olan eşitlik, özgürlük ve adalet ilkeleri doğrultusunda, Uluslararası Çeşme Kadın Liderler Zirvesi, kadınların sesinin duyulduğu, fikirlerinin değer gördüğü ve çözümlerinin hayata geçtiği bir vizyon toplantısı olarak konumlanmaktadır.

Zirvenin Kuruluş Bağlamı ve Toplumsal Zemin

Küresel Eşitsizlik ve Çoklu Krizler Çağında Kadın Liderliği

Günümüzde küresel toplumlar, eş zamanlı ve birbiriyle kesişen çoklu krizlerle karşı karşıyadır: iklim krizi, dijital dönüşümün yarattığı güvencesizlik, otoriterleşme eğilimleri, sivil toplumun daralması, ekonomik eşitsizliklerin derinleşmesi ve toplumsal cinsiyet adaletsizliklerinin yeniden üretilmesi. Bu krizler, kadınları orantısız bir şekilde etkilemekte ve görünürlük, temsil ve katılım açısından yapısal engelleri daha da derinleştirmektedir.

Pandemi sonrası dönemle birlikte, bakım emeğinin görünmez yükü artmış, dijitalleşme süreçleri yeni güvencesizlik formları üretmiş, algoritmik yanlılıklar kadınların dijital kamusal alandaki varlığını tehdit eder hale gelmiştir. Aynı zamanda, siyaset, ekonomi, akademi ve teknoloji gibi karar alma mekanizmalarında kadınların temsili hala kritik eşiğin altında seyretmektedir.

Bu bağlamda, Uluslararası Çeşme Kadın Liderler Zirvesi'nin organizasyonu, salt bir etkinlik olmanın ötesinde, toplumsal dönüşümü hedefleyen bir hareketin başlangıç noktası olarak kurgulanmıştır.

Cumhuriyetin Kadın Devrimi Mirasının Yeniden Hatırlanması

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu, tarihsel olarak bir kadın devrimi niteliği taşımaktadır. Cumhuriyetin ikinci yüz yılında, kadınların liderliği artık yalnızca ulusal değil küresel bir vicdan meselesi olarak ele alınmaktadır.

Bu nedenle zirve, Cumhuriyet'in kadın hakları ve eşitlik mirasını çağdaş toplumsal cinsiyet adaleti tartışmalarıyla birleştirerek, geçmişten geleceğe uzanan bir perspektif sunma amacıyla var olmuştur.

Temel Amaç ve Odak: Görünürlükten Özneliğe

Kadın Görünürlüğünün Çok Boyutlu Tanımı

Zirvenin merkezi teması olan **"Kadın Görünürlüğü"**, yalnızca kamusal alanda "**yer almak**" ya da istatistiksel olarak temsil edilmek anlamına gelmemektedir. Görünürlük, zirvede çok katmanlı ve kesişimsel bir kavram olarak ele alınmaktadır:

1. **Dijital Görünürlük:** Algoritmaların, yapay zekanın ve dijital platformların kadınları nasıl görünür kıldığı ya da görünmez hale getirdiği.
2. **Ekonomik Görünürlük:** Kadınların emeğinin, özellikle bakım emeğinin ekonomik değer olarak tanınması ve ölçülmesi.
3. **Siyasal Görünürlük:** Karar alma mekanizmalarında yalnızca sayısal değil, niteliksel ve anlamlı temsil.
4. **Kültürel ve Hafızasal Görünürlük:** Tarih yazımında, sanatta, medyada ve kolektif bellekte kadınların varlığının tanınması.

Bu çok boyutlu tanım, kadın görünürlüğünü bir kimlik meselesi olmanın ötesinde, çoklu krizlerle mücadelede yeni bir toplumsal sözleşme pratiği olarak konumlandırmaktadır.

Zirvenin Stratejik Önemi ve Dönüşümsel Hedefleri

1. Çünkü Kadınların Potansiyeli Tam Anlamıyla Değerlendirilmeli

Kadınların bilgi, yetenek ve liderlik kapasiteleri her alanda dönüşüm yaratabilir. Ancak bu potansiyel, yapısal engeller nedeniyle değerlendirilememektedir. Kadın liderliğinin önünün açılması, toplumların tümünün refahını ve sürdürülebilirliğini artırır.

2. Çünkü Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Bir Kalkınma Sorunudur

Toplumsal cinsiyet eşitliği, sadece bir "**kadın sorunu**" değil, bir "**kalkınma sorunudur**". Eşit fırsatlar, ekonomik büyümenin, sosyal adaletin ve sürdürülebilir kalkınmanın temelidir. Dünya Bankası ve Birleşmiş Milletler verilerine göre, kadınların ekonomik katılımının artırılması, küresel GSYH'de milyarlarca dolarlık artışa yol açabilir. Aynı zamanda, kadınların karar alma süreçlerinde yer alması, politikaların daha kapsayıcı, adil ve sürdürülebilir olmasını sağlar.

3. Çünkü Başarı Hikayeleri Kadar Çözüm Önerilerine de İhtiyaç Var

Zirve, yalnızca başarıların kutlandığı değil, çözüm odaklı ve strateji üreten bir platform olacaktır. Asıl hedef, sistemik engelleri aşacak yapısal dönüşümler için somut adımlar atmaktır.

4. Çünkü Yerel Deneyim ile Küresel Vizyon Birleşmeli

Türkiye'nin kadın liderleri ile dünyanın farklı ülkelerinden lider kadınları buluşturmak, küresel bir hareketin başlangıcı olabilir. Yerel bağlamlardan beslenen ama küresel standartlarla uyumlu politikalar, ulusal ve uluslararası düzeyde etkili sonuçlar üretebilir.

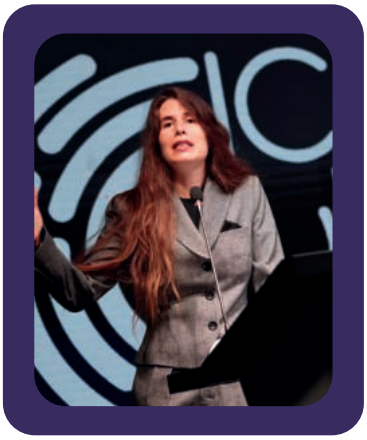
5. Çünkü Dijital Çağın Yeni Güç Rejimleri Kadınları Hedef Alıyor

Dijital platformlar, algoritmalar ve yapay zeka sistemleri, kadınların görünürlüğünü şekillendiren yeni bir tür egemenlik rejimi haline gelmiştir. Algoritmik yanlılıklar, dijital şiddet, linç kültürü, itibar suikastı ve ısrarlı takip gibi yeni nesil tehditler, kadınları kamusal alandan dışlamakta ve susturmaktadır. Bu nedenle, dijital adalet ve toplumsal cinsiyete duyarlı teknoloji politikaları acil bir ihtiyaç haline gelmiştir.

Zirve Programı: Tematik Oturumlar ve Konuşmacılar

24 EKİM
ZİRVE 1. GÜNÜ

Açılış Konuşmaları

Lâl Denizli
Çeşme Belediye Başkanı

Çeşme Belediye Başkanı Lâl Denizli, açılışta Çeşme'nin kadın liderliğine ev sahipliği yapmasının anlamını vurgulamış, yerel yönetimlerde kadın temsiliyetinin artırılmasının bölgesel kalkınma ve toplumsal refah açısından önemine dikkat çekmiştir. Denizli, zirveden beklentilerini paylaşırken kadınların karar alma mekanizmalarındaki rolünün güçlendirilmesi gerektiğini ve bu alandaki stratejik adımların toplumun her kesimine etkilerini aktarmıştır.

Konuşmasında ayrıca, kadınların yerel yönetimde liderlik rollerine yükselmesinin toplumsal cinsiyet eşitliği için kritik bir adım olduğunu ifade etmiştir.

"Evet, bayağı heyecanlıyım şu anda. Uzun zaman sonra böyle bir heyecanı açıkçası yaşamamıştım. Çünkü çok uzun zamandır, aslında geçtiğimiz yıl hayata geçirmeyi hedeflediğimiz ama hazırlıklarıyla ve herkesin takvimlerine uygun hale getirebilmemizin bir yıl sürdüğü bu etkinliğe gerçekten çok emek verdik.

Ben de Kamu Teknoloji Platformu Başkanı'nın nezdinde, tüm paydaşlarımıza hayalimize inandıkları ve bugünü gerçekleştirmemize vesile oldukları için yürekten teşekkür ediyorum."

Sevgili kadınlar, yol arkadaşlarım,
Türkiye gibi toplumlarda, baskının daha çok küçük yaşlardan başladığı ve kadınların görünür olabilmek için büyük çabalar sarf ettikleri böylesi alanlarda, bizler keşke kadının görünürlüğünü değil tam ve mutlak eşitliği konuşabildiğimiz günlere gelmiş olsaydık.

*Fakat ne yazık ki bugün hala gerek siyasette, gerek sosyal yaşamda, gerekse tüm iş alanlarında kadınlar var olabilmek için çok büyük çabalar sarf ediyorlar. Bunun için halen çok büyük bedeller ödüyorlar. Kadınların arasını bozmak için "**kadın kadının kurdudur**" diyerek benim açıkçası son derece saçma bulduğum nifak tohumları ekmeye çalışılıyor.*

Ama hayır, kadın kadının yurdudur. Kadının halinden en çok kadınlar anlar. Kadınların günlük yaşamlarında çektikleri sıkıntıları, toplumsal baskıyı, iş yaşamındaki baskıları, eğitimde eşitsizliği ancak kadınlar anlayabilir.

Biz burada, onlara biçilen hikayelere boyun eğmemiş, kendi hikayelerini yazma iradesini göstermiş kadınların hikayesini dinleyeceğiz. Burada bizler ortak hikayelerimizi, kendi hayat mücadelelerimizi, meslek alanlarımızda verdiğimiz mücadeleleri dinleyeceğiz.

Bizler önce kadının görünürlüğünü daha görünür yerlere taşıyacak ve bu iradeye ve bu güce sahip olduğumuz bir ülke hayalini anlatacağız.

Birbirinden çok kıymetli konuşmacılarımızın ve katılımcılarımızın yer aldığı, tamamen deneyim paylaşımlarına odaklandığımız bir buluşmadayız.

Bugün burada, aslında hikayelerimizin birbirinden çok da farklı olmadığını; dinleyerek, anlayarak ve gerçekten birbirimizi duyarak göreceğiz. Çünkü konuşmak değil, duyabilmek esastır.

Bence toplumumuzda bugün yaşadığımız en büyük sorunların temelinde de tam olarak bu yatıyor. Konuşuyoruz ama birbirimizi ne kadar duyuyoruz? Aslında bütün mesele burada başlıyor.

Bu nedenle, sesini duyuramayan herkesin sesi olmak ve cinsiyet eşitliğini gerçekten konuşabilmek için bugün bu kürsüyü kurduk.

Biliyorsunuz, ülke olarak oldukça zor günlerden geçiyoruz. Hem ekonomik sıkıntıların hem de toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin derinleştiği; toplumsal şiddetin hayatın her alanında —ister özel alanda, ister fiziksel ya da ekonomik şiddet biçiminde— en çok kadınları etkilediği bir dönemi yaşıyoruz.

Bu süreçte, özellikle aydınlık bir geleceğe yürüdüğümüz yarınlarda, dayanışmanın ve örgütlü mücadelenin her zaman temel olduğuna inanıyoruz.

Bugün burada yalnızca sesini duyuramayan kadınlar için değil; sesi kısılmaya çalışılan herkes için, özgürlüğü elinden alınanlar için, tutsak edilenler için ve en önemlisi, kendi kaderlerine mahkûm edilmeye çalışılan fakat bir gün mutlaka o gücü kendilerinde bulacak olan tüm insanlar için ses olmak amacıyla bu kürsüyü kurduk.

Zirvemiz cumhuriyetimizin ikinci yüzyılında gerçekleşiyor. Bizler cumhuriyetin ikinci yüzyılında artık kadınların görünmez değil belirleyici olduğu bir Türkiye hayaliyle yaşayıp yanıp tutuşuyoruz ve bunun için çalışıyoruz.

Çeşme, her yönüyle kadın emeğiyle büyüyen bir kent. Sabah erkenden tepelere gidip kendi işletmeleri için emek emek çalışan kadınlar, geceleri meydanlara tezgahlarını dizip el emeğini toplumla buluşturan kadınlar, ev emeği sahibi kadınlar, çocukları için emekçilik yapan kadınlar, çalışan kadınlar, çalışamayan kadınlar.

Çeşme Belediyesi olarak, kadınların yalnızca görünür değil aynı zamanda karar verici olduğu bir kent yaratma arzusundayız. Bunun için müdürlüklerimiz nezdinde, Belediye Başkan Yardımcılıkları nezdinde, eşit temsiliyet ilkesini benimsiyoruz. Ve daha da önemlisi, bunu söylemekten büyük gurur duyuyoruz. İzmir Büyükşehir Belediyesi'nde kadın çoğunluğuyla mecliste temsil edilen tek ilçe Çeşme Belediyesi'dir. Biz, kadınlar için değil, kadınlarla birlikte çalışma ilkesini benimsiyoruz.

Biz de büyük laflarla değil küçük icraatlarla önce kendi yaşam alanlarımızı dönüştürme hedefindeyiz.

Sevgili dostlar, bu zirve belki yalnızca iki gün sürecek ama bizler burada konuşulan fikirleri uzun yıllar topluma yansıtacak. Bugün zirvemize gelerek bizleri onurlandırdığınız, şereflendirdiğiniz için her birinize şükranlarımızı sunuyoruz.

İyi ki varsınız.
Sağ olun.

Aya Chebbi
Afrika Birliği Savunucusu, Feminist

Aya Chebbi, Afrika'daki kadın hareketlerinin tarihsel süreçten günümüze toplumsal dönüşüm üzerindeki etkilerini ele almış ve sınır ötesi dayanışma stratejilerini katılımcılarla paylaşmıştır.

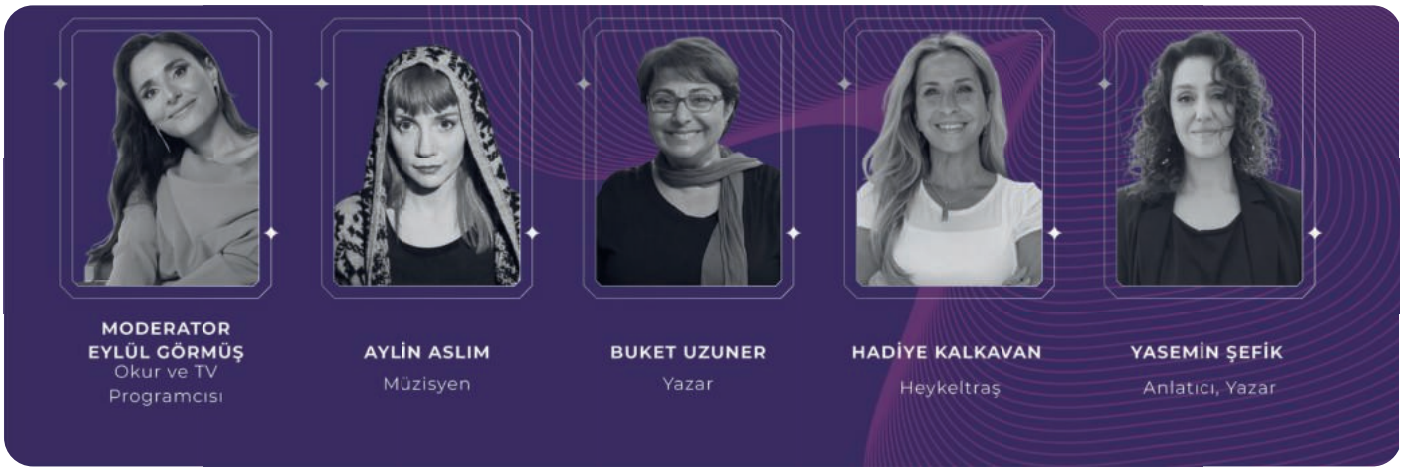
Chebbi, farklı ülkelerdeki feminist hareketleri örnek vererek, kadınların kolektif mücadelesinin hem yerel hem de küresel değişimde oynadığı kritik rolü vurgulamıştır.

Oturum 1
Entelektüel Dünyada Kadınlar: Düşünsel Sınırları Aşmak

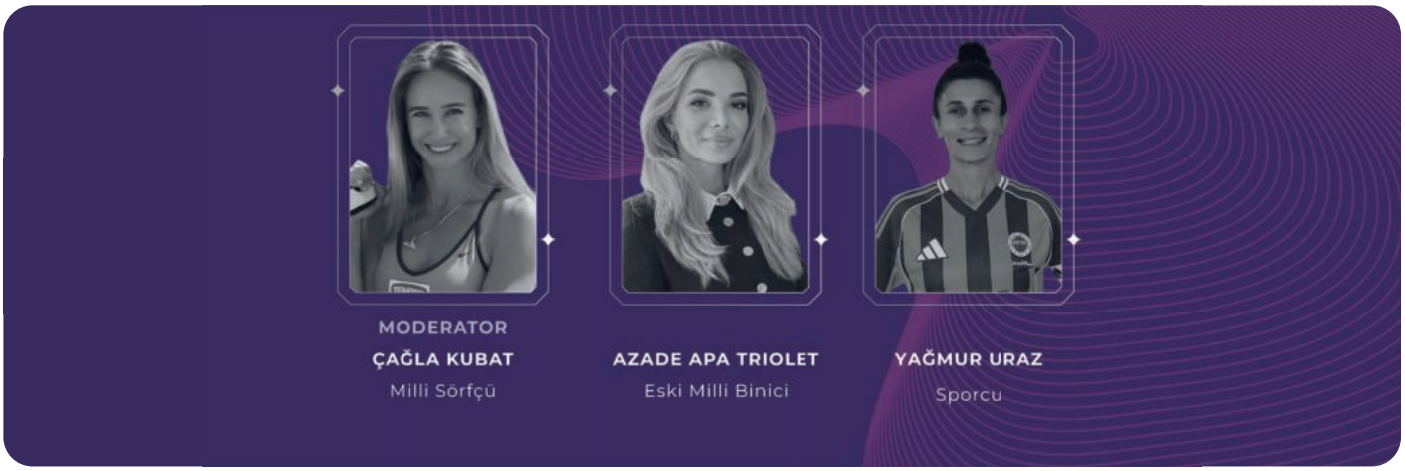

Bu oturumda edebiyat, sanat ve entelektüel üretim alanlarında kadınların görünürlüğü ve etkisi tartışılmıştır. Oturum, kadınların kültürel ve entelektüel üretimde karşılaştıkları engelleri tarihsel bir perspektifle analiz etmiş, medya temsil pratikleri ve hafıza mekanları üzerinden kadınların görünürlük krizini ele almıştır.

Katılımcılar, kadın sanatçıların, yazarların ve entelektüellerin hikayelerini ve eserlerini görünür kılmanın önemini vurgulamış, bu görünürlüğün toplumsal hafıza ve kültürel miras üzerindeki etkilerini tartışmışlardır. Oturum sırasında ayrıca kadın entelektüellerin toplumda liderlik rolü üstlenmesi ve düşünsel alanlarda eşit temsil sağlanması gerektiği üzerinde durulmuştur.

Oturum 2
Erkek Egemen Sporda MVP Kadınlar

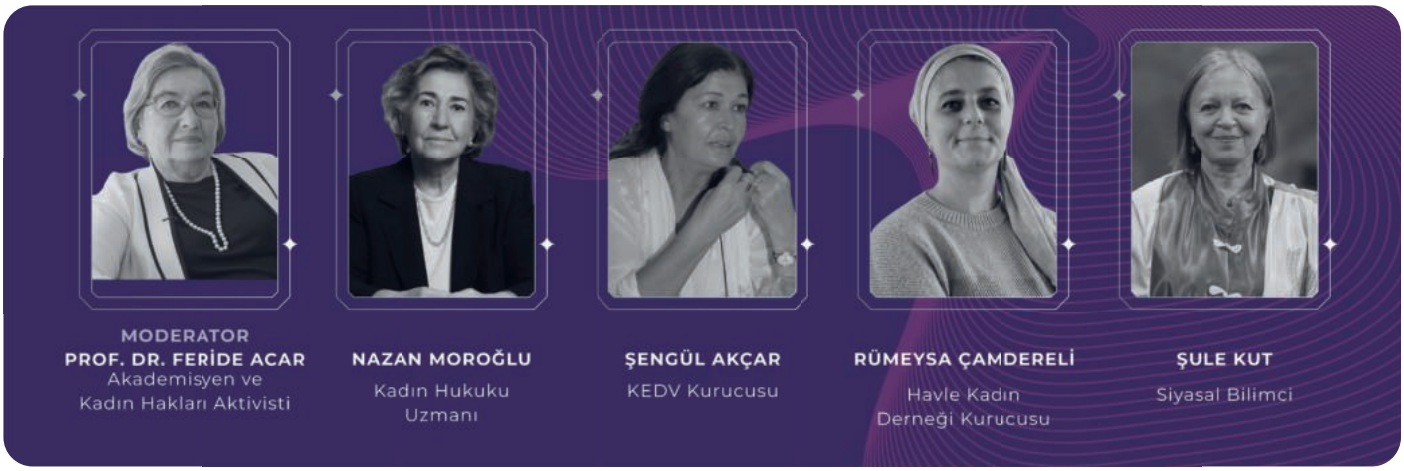

Bu oturumda sporda kadınların karşılaştığı yapısal ve kültürel engeller tartışılmıştır. Oturum, kadın sporcuların eşit ücret, sponsorluk fırsatları, medya görünürlüğü ve liderlik rollerindeki eşitsizliklerini detaylı şekilde ele almış, bu alanda somut çözüm önerileri sunmuştur. Katılımcılar, sporda toplumsal cinsiyet eşitliğini teşvik etmek için stratejiler geliştirmiş ve kadınların liderlik kapasitelerinin artırılması gerektiğini vurgulamışlardır.

Oturum kapsamında ayrıca sporun kadınların toplumsal görünürlüğünü artırmadaki rolü, genç sporculara mentorluk sağlama ve sürdürülebilir spor politikaları tartışılmıştır.

Oturum 3
Kadın Hareketinin Küresel Etkileri

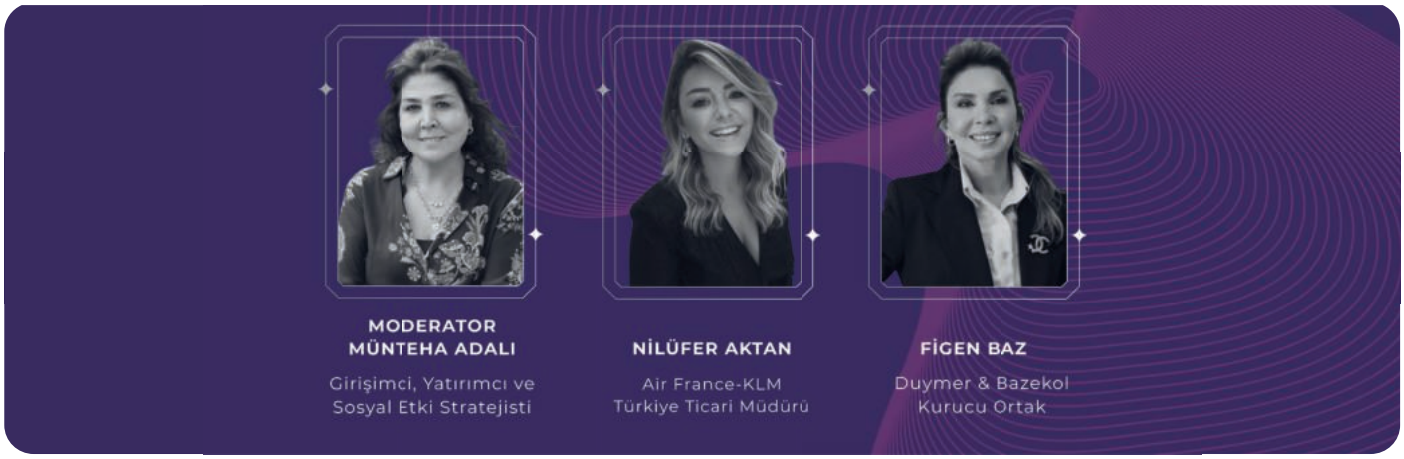

Oturumda kadın hareketlerinin küresel etkileri detaylı şekilde incelenmiş, toplumsal cinsiyet eşitliği ve adalet için oynadıkları roller değerlendirilmiştir. Aktivistler ve savunucular, sınır ötesi iş birliği stratejilerini ve kolektif eylemin sistemik değişim üzerindeki etkilerini örneklerle açıklamışlardır.

Yerel deneyimlerin küresel stratejilere dönüştürülmesi, uluslararası dayanışmanın önemi ve farklı ülkelerdeki uygulamalı modellemeler katılımcılarla paylaşılmıştır. Oturumda ayrıca kadın hareketlerinin sivil toplum ağları aracılığıyla güçlendirilmesi üzerine öneriler sunulmuştur.

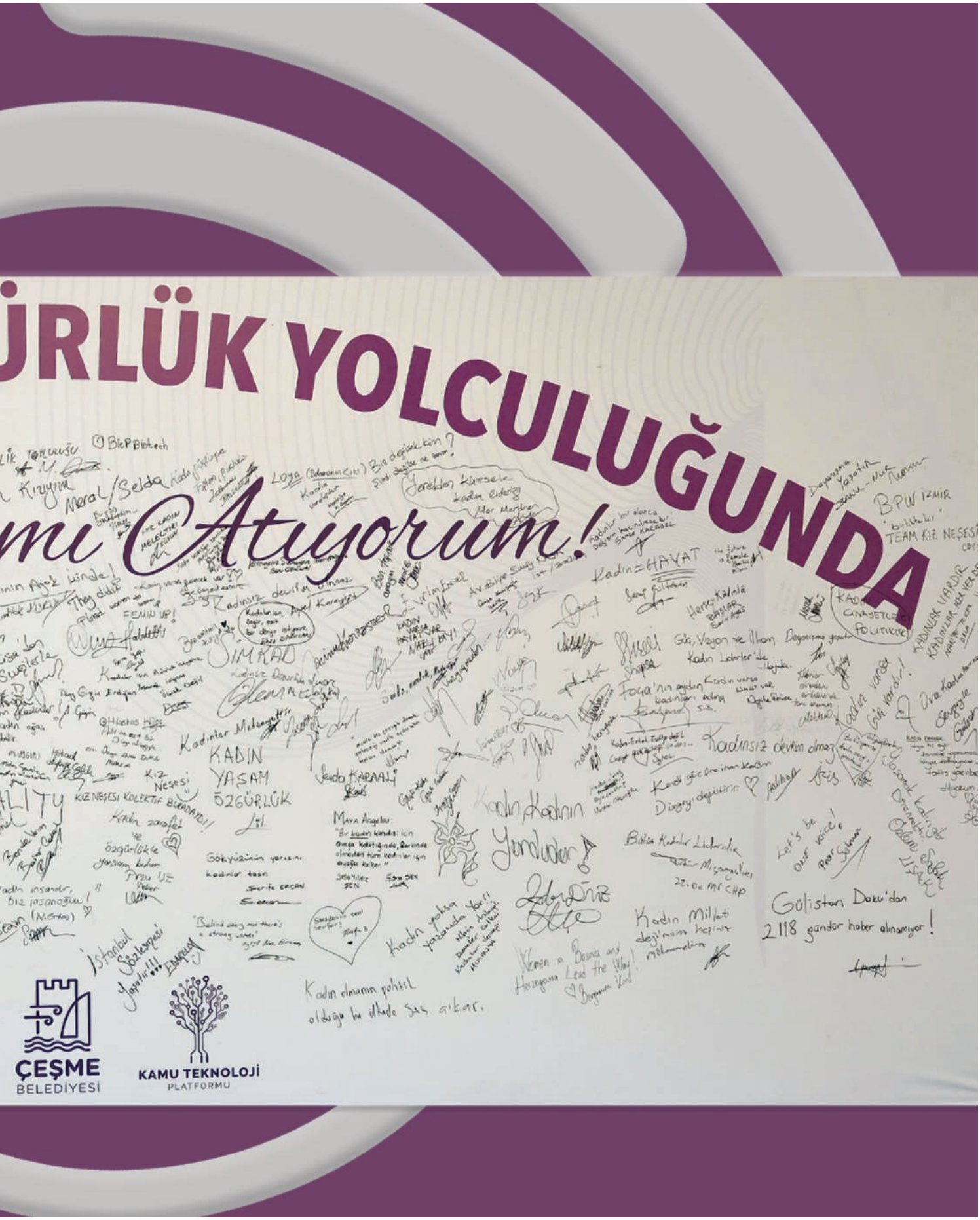
Oturum 4
Ekonomide Kadının Gücü

Oturumda kadınların ekonomik güçlenmesi, finansal erişim, iş yerinde eşitlik, liderlik rolleri ve girişimcilik deneyimleri detaylı şekilde tartışılmıştır. Katılımcılar, ekonomik engellerin aşılmasına dair çözüm önerilerini paylaşmış, kadınların finansal bağımsızlığını artıracak stratejiler ve politika önerilerini sunmuşlardır. Ayrıca, iş dünyasında kadınların liderlik rollerini güçlendirecek mentor programları ve girişimcilik destek mekanizmaları masaya yatırılmıştır.

KADINLARIN GÖRÜNÜ
Ben de İmza
ICWLS
INTERNATIONAL
CESME WOMAN
LEADERS SUMMIT

ÜRLÜK YOLCULUĞUNDA
mı Atıyorum!
ÇEŞME
BELEDİYESİ
KAMU TEKNOLOJİ
PLATFORMU

25 EKİM
ZİRVE 2. GÜNÜ

Oturum 1
Kadınların Siyasette ve Kamu Yönetiminde Yükselişi

Bu oturumda, kadınların siyaset ve kamu yönetimindeki yükseliş süreçleri çok boyutlu bir perspektifle ele alınmıştır. Kadın liderlerin yerel yönetimlerde karşılaştığı yapısal engeller, cam tavan mekanizmaları, kurumsal ön yargılar ve toplumsal cinsiyet temelli ayrımcılık pratikleri detaylı biçimde tartışılmıştır. Konuşmacılar, farklı ülkelerdeki belediyecilik modelleri üzerinden kadın liderliğinin dönüştürücü etkisini aktarmış; güven inşası, kapsayıcı politika geliştirme, katılımcı karar alma süreçleri ve sosyal belediyecilik yaklaşımlarının kadın yöneticiler tarafından nasıl güçlendirildiği somut örneklerle ortaya konmuştur.

Oturum boyunca, kadınların siyasi katılımını artırmak için uygulanması gereken stratejiler kapsamlı şekilde ele alınmıştır. Bu çerçevede kota politikaları, mentorluk programları, liderlik eğitimleri ve toplumsal cinsiyet duyarlı yönetim modelleri irdelenmiştir.

Kadınların siyasi arenada daha görünür olabilmesi için medya temsilinin önemi, sivil toplum kuruluşlarının destekleyici rolü ve parti içi demokrasi mekanizmalarının işlevselliği de değerlendirilmiştir. Ayrıca kadın liderlerin kriz yönetimi, afet dayanıklılığı, sosyal adalet, çevre politikaları ve kentsel dönüşüm gibi kritik alanlarda ortaya koyduğu özgün yaklaşımlar deneyim paylaşımlarıyla aktarılmıştır.

Kadın belediye başkanlarının empati odaklı yönetim anlayışı, vatandaş katılımını ön plana çıkaran uygulamaları ve dezavantajlı gruplara yönelik geliştirdikleri politikalar öne çıkan temalar arasında yer almıştır. Balkanlar'dan Hollanda'ya, İzmir'den Çeşme'ye uzanan geniş bir coğrafyadaki deneyimler karşılaştırmalı biçimde değerlendirilmiştir.

Uluslararası iş birliklerinin, bilgi paylaşım ağlarının ve kardeş şehir projelerinin kadın liderliğini güçlendirmedeki rolü özellikle vurgulanmış; yerel yönetimlerde cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına yönelik ortak eylem planlarının gerekliliği üzerinde durulmuştur.

Oturum 2
Medya ve Kadın

Bu oturumda kadınların medya alanındaki temsili, görünürlüğü ve maruz kaldığı yapısal eşitsizlikler derinlikli biçimde analiz edilmiştir. Katılımcılar, gazetecilik pratiklerinde toplumsal cinsiyet odaklı ayrımcılıkların nasıl üretildiğini ve kadın hikâyelerinin medyada neden çoğu zaman çarpıtılarak ya da hiç yer verilmeden aktarıldığını tartışmıştır.

Felsefi bir perspektiften kadın temsiliyetinin epistemolojik sınırları sorgulanmış; kadınların medyadaki görünmezliğinin dil, kültür ve güç ilişkileriyle nasıl yeniden üretildiği değerlendirilmiştir. Dijital platformların yükselişiyle birlikte kadınların alternatif anlatı kurma kapasitesinin arttığı belirtilmiş; Mubi örneğinden yola çıkarak kadın yönetmenlerin, kadın karakterlerin ve feminist sinema dilinin uluslararası platformlarda nasıl güçlenmekte olduğu aktarılmıştır.

Kadınların dijital medyada daha yoğun şiddete maruz kalması, çevrimiçi taciz ve nefret söylemi bağlamında medya etiği açısından doğurduğu sorunlar da irdelenmiş; bu sorunlarla mücadele için somut politik öneriler sunulmuştur.

Oturum 3
Kadın Girişimcilerin Başarı Hikâyeleri

Bu oturumda kadın girişimcilerin farklı sektörlerde kurdukları yenilikçi iş modelleri, finansmana erişim süreçleri, sürdürülebilir büyüme stratejileri ve liderlik pratikleri ayrıntılı biçimde ele alınmıştır. Katılımcılar, girişimcilik ekosisteminde hâkim olan erkek egemen yapının kadın girişimciler için nasıl engeller oluşturduğunu aktarmış; buna rağmen geliştirdikleri yaratıcı çözümleri ve başarıya giden yolları paylaşmışlardır.

Teknoloji, üretim, sağlık ve e-ticaret gibi alanlarda büyüyen kadın girişimlerinin rolü değerlendirilmiş; yerel ekonomilerin güçlendirilmesinde kadın liderliğinin stratejik bir etki yarattığı vurgulanmıştır. Özellikle kadınların yatırım alma süreçlerinde karşılaştığı görünmez bariyerler, "güven kredisi" sorunları ve cinsiyet temelli ön yargılar somut örneklerle tartışılmıştır.

Oturum, kadın girişimcilerin uluslararası pazarlara açılma deneyimlerini ve iş modellerini sürdürülebilir hale getirme stratejilerini paylaşmalarıyla zenginleşmiştir.

Oturum 4
Teknolojide Kadınlar Çağı: Sistaverse

Bu oturumda, teknolojinin geleceğini şekillendiren kadın liderlerin sektördeki dönüşümü nasıl yönlendirdikleri kapsamlı biçimde tartışılmıştır. Yapay zekâ, ağ teknolojileri, veri güvenliği, yaratıcı dijital sanatlar ve kurumsal teknoloji yönetimi gibi farklı disiplinlerden gelen konuşmacılar, teknoloji alanında kadın varlığının neden kritik olduğunu somut veriler ve deneyimlerle açıklamıştır.

Katılımcılar, Türkiye'de ve dünyada STEM alanlarındaki cinsiyet uçurumunu analiz etmiş; kadınların teknoloji kariyerlerinde maruz kaldığı ön yargıların nasıl aşılabileceğine dair uygulanabilir stratejiler paylaşmışlardır. Dijital yaratıcılık, metaverse uygulamaları, kurumsal dönüşüm süreçleri ve dijital sürdürülebilirlik gibi temalar ele alınmış; geleceğin teknoloji ekosisteminde kadınların liderliğinin hızla arttığı vurgulanmıştır.

Oturum 5
Dijital Aktivizm ve Kadın

Bu oturumda dijital aktivizmin kadın hareketindeki yükselen rolü kapsamlı şekilde değerlendirilmiştir. Sosyal medya platformlarının kadınların sesini çoğaltmadaki etkisi, çevrimiçi dayanışma ağlarının dönüşümü ve dijital çağda hak savunuculuğunun yeni biçimleri ele alınmıştır.

Avukatlar, aktivistler ve içerik üreticileri, dijital şiddet, kişisel verilerin korunması, çevrimiçi taciz ve nefret söylemine karşı hukuki mücadele araçlarını aktarmışlardır. Ayrıca kadınların dijital platformlarda kendi anlatılarını kurma, farkındalık kampanyaları oluşturma ve toplumsal değişim yaratma kapasitesinin son yıllarda güçlenmiş olduğu vurgulanmıştır. Dijital aktivizmin sürdürülebilirlik hareketleriyle kesişimi de tartışılmış; çevre, iklim ve toplumsal adalet alanlarında kadınların çevrimiçi liderlik pratikleri örneklerle paylaşılmıştır.

Kapanış Konuşması

Çağrı Işıklıoğlu
Kamu Teknoloji Platformu Başkanı

Saygıdeğer konuklar, değerli katılımcılar, İki gün boyunca burada çok kıymetli fikirler paylaşıldı, önemli değerlendirmeler yapıldı. Her oturum, toplumsal gelişim, eşitlik ve temsil konusunda yeni bir farkındalık yarattı.

Bu anlamlı zirveye büyük bir içtenlikle ev sahipliği yapan, Çeşme Belediye Başkanımız Sayın Lâl Denizli'ye, zirvemize bilgi ve birikimleriyle güç katan konuşmacılara ve moderatörlere, bilimsel katkılarıyla süreci zenginleştiren Sonuç Bildirgesi Kurulu'na ve iki gün boyunca salonda yer alan tüm katılımcılara en içten teşekkürlerimi sunuyorum.

Bugün burada biten bir zirve değil; kalıcı bir sürecin ilk adımının atılmasıdır. Bu sürecin adı: Kurduğumuz Liderler Zirvesi Akademidir. Liderler Zirvesi Akademi, yıl boyunca düzenleyeceği etkinlikler ile çalışmaya devam edecek.

Ve bu zirvede hazırlanan Sonuç Bildirgesi Raporu, oluşturulacak özel bir delegasyon tarafından resmî bir çerçeve içinde birçok kuruma ulaştırılacak. Bu rapor, öncelikle Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na sunulacak.

Kadın, aile ve toplumsal kalkınma politikalarının güçlendirilmesi için bir başvuru belgesi olarak değerlendirilmesi talep edilecek. Ayrıca üniversitelere iletilerek, kadın çalışmaları merkezlerinde, akademik programlarda ve araştırmalarda referans alınması talep edilecek.

Siyasi partiler nezdinde, karar verici mekanizmalarda eşit temsilin artırılması yönünde öneri olarak paylaşılacak. Sivil toplum kuruluşları ve meslek örgütleriyle diyalog içinde, sahada uygulanabilir projelere dönüştürülmesi hedeflenecek. Ve elbette Avrupa Birliği kurumları ile uluslararası kuruluşlara ulaştırılarak, Türkiye'deki bu örnek çalışmanın küresel düzeyde görünürlük kazanması için girişimlerde bulunulacak.

Amaç, bu zirvede dile getirilen düşüncelerin dosyalarda kalmaması, karar mekanizmalarına, uygulamalara ve toplumsal yaşama yön vermesidir. Kadınların görünürlüğü, demokrasinin, adaletin ve gelişmenin en güçlü göstergesidir. Uluslararası Çeşme Kadın Liderler Zirvesi'nin bu anlayışın hayat bulduğu bir adım olması adına var gücüyle çalışacaktır. Bu sürecin gerçekleşmesinde emeği geçen tüm kurumlara, destek veren her paydaşa, katkı sunan tüm katılımcılara gönülden teşekkür ediyorum.

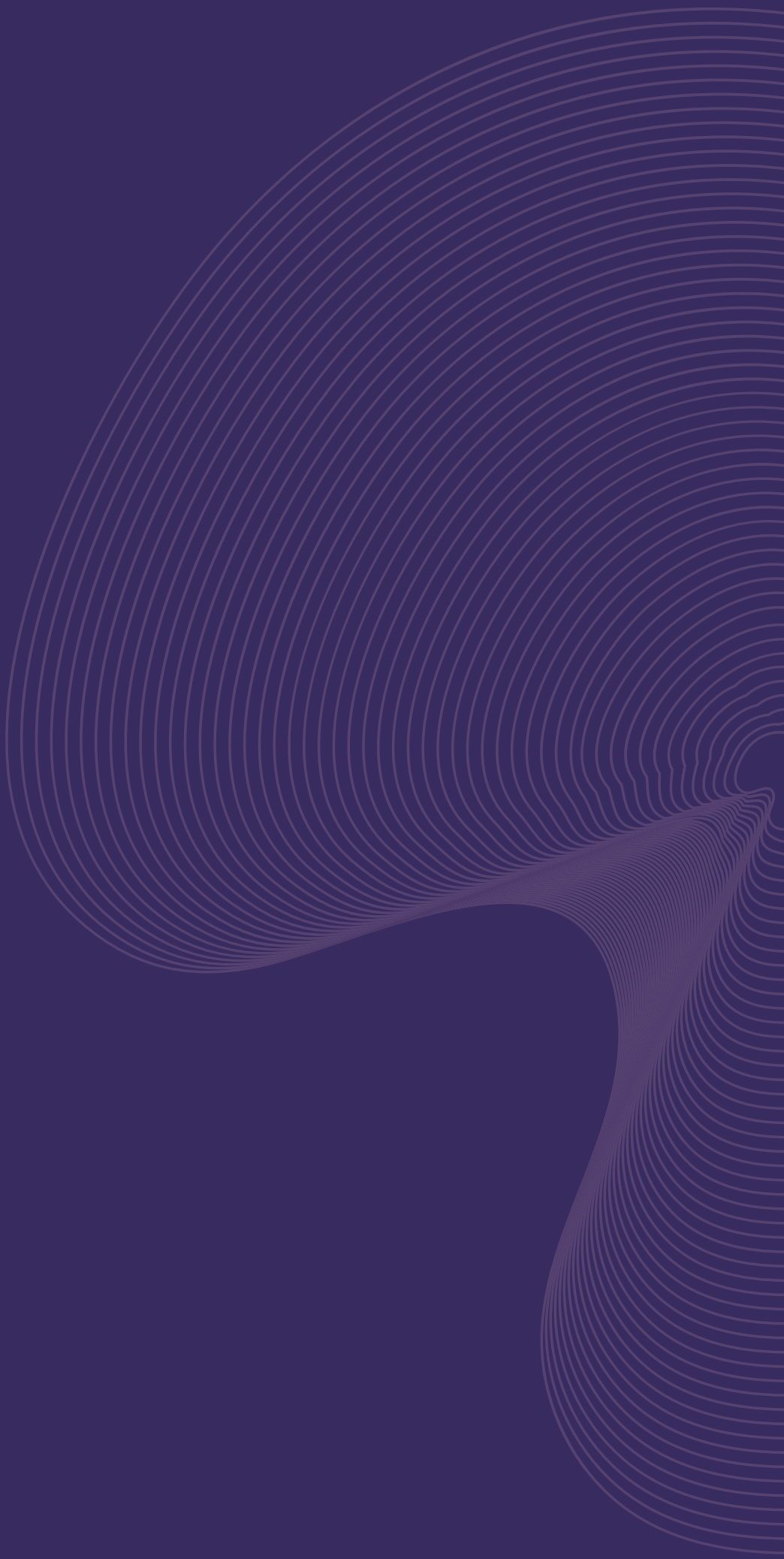
Bu zirve, sadece bir etkinlik değil; geleceğe bırakılan güçlü bir izdir.

Teşekkür ederim.

ICWLS
ICWLS
INTERNATIONAL
CESME WOMAN
LEADERS SUMMIT
24 - 25 OCTOBER
ILICA HOTEL SPA & WELLNESS RESORT

KAMU TEKNOLOJİ
PLATFORMU
"KADIN GÖRÜNÜRLÜĞÜ"
ICWLS
INTERNATIONAL
CESME WOMAN
LEADERS SUMMIT

BÖLÜM II

ZİRVE SONUÇ BİLDİRGESİ

Uluslararası Çeşme Kadın Liderler Zirvesi Sonuç Bildirgesi

Küresel Vicdanın Aynası Kadınların Sesi

Bizler farklı dillerden, inançlardan, kültürlerden ve kuşaklardan gelen kadın liderler olarak, **24-25 Ekim 2025** tarihlerinde ***'Kadın Görünürlüğü'*** temasıyla **Çeşme Belediyesi** ve **Kamu Teknolojileri Platformu**'nun destekleriyle birlikte Çeşme'de bir araya geldik.

Bu zirve siyasette, ekonomide ve toplumsal hayatta **sessizleştiren kadınların sesini yükseltmeyi vurgulamak** adına 'Kadın Görünürlüğü' temasında ortaklaşmıştır.

Kadın Görünürlüğü üst teması etrafında **ekonomi, akademi, siyaset alanında konuşmacılar bizlere hayatın her köşesinden farklı hususları** ele aldılar. Bu bağlamda; otoriterleşmenin arttığı, sivil toplumun daraldığı, ekolojik, dijital ve toplumsal krizlerle yüzleştiğimiz bu çağda kadın liderliğini gezegenin dirençliği için bir referans noktası olarak görüyoruz.

Bir kadın devrimi olan Cumhuriyet'in ikinci yüzyılında, kadınların liderliği artık yalnızca ulusal değil, küresel bir vicdan meselesidir. Bu nedenle bizler, **kadınları mağduriyet üzerinden değil, siyasal, sosyal, akademik ve ekonomi** alanlarında sadece görünür değil, dönüşümün öznesi ve belirleyici olduğu bir dünyayı inşa etme irademizi beyan ediyoruz.

Karar alıcılara, sivil toplum kuruluşlarına ve kamuoyuna Çeşme'den sesleniyoruz;

- Kadınların parlamentolarda, yerel yönetimlerde ve karar alma mekanizmalarında eşit temsiline yönelik yasal ve kurumsal düzenlemelerin güçlendirilmesini,
- Kadınların bilgiye ve teknolojiye erişim hakkının güvence altına alınmasını,
- Kadın sağlığının toplumsal cinsiyet eşitliğinin ayrılmaz bir parçası olarak ele alınmasını,
- Erkeklerle birlikte eşitlik temelli yeni bir toplumsal sözleşme kurulmasını,
- Kadınların birbirlerinin hikayelerinden ve deneyimlerinden öğrenen, dayanışmayı temel alan kuşaklararası bir liderlik ekosistemi oluşturulmasını talep ediyoruz.
- Teknolojinin eril algoritmalarına karşı veri adaleti ve cinsiyet eşitliğine duyarlı bir dijital politikaların hayata geçirilmesini,

Kadın kadının yurdu ve umudur. Bu umudu çoğaltmanın yolu zaman ve mekan fark etmeksizin, kadın gibi yapabilmenin önünü açmak adına hep beraber ilerlemek ve, Cumhuriyet'in bir kadın devrimi olduğunu tekrar hatırlatmak için bir aradaydık.

"Uluslararası Çeşme Kadın Liderler Zirvesi" 24-25 Ekim 2025 tarihlerinde **'Kadın Görünürlüğü'** temasıyla **Çeşme Belediyesi** ve **Kamu Teknolojileri Platformu** tarafından Çeşme'de gerçekleştirilmiştir. Zirve boyunca kadın görünürlüğü üst başlığında **siyasetten ekonomiye, dijital alandan sanata, sağlıktan hukuka** kadar çok boyutlu bir çerçevede yeniden tanımlayan tartışmalar yapılmıştır.

Bu doküman zirve konuşmacılarının ele aldığı konuları birebir aktarmanın ötesinde, **toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin tartışmaları modern sosyal adalet perspektifi üzerinden kesişimsel ve topluluk tabanlı** çözüm önerilerini içeren bir şekilde yeniden okumayı amaçlamaktadır. Bu nedenle zirve, bütünsel bir şekilde kadın görünürlüğü hususunu bir kimlik olmasının yanı sıra, **çoklu krizlerle mücadelede yeni bir toplumsal sözleşme pratiği** olarak görmektedir.

Bu bakış açısını temel alarak; ilk olarak zirve boyunca konuşmacılar tarafından ortaklaşılan kavram setleri üzerine odaklandık. Bunlar; **'dijital çağ'**, **'ekonomik dönüşüm'**, **'bilgi ekonomisi'**, **'küresel eşitsizlikler'** ve **'çoklu krizler'** gibi aslında **pandemi sonrası dönemle** birlikte yoğunlaşan tartışmaların bileşenleri olarak karşımıza çıkmaktadır.

2025 yılı Organizasyon Komitesi olarak raporu ele alırken bu kavram setlerinin yanına, mevcut tartışmaları anlamlandırması açısından toplumsal cinsiyete duyarlı **sosyal adalet** fikrini konumlandırdık. Bu fikri de kendi içerisinde **algoritmik adalet, bakım emeği adaleti, temsil adaleti ve hafıza adaleti kavramları** üzerinden sizlerle tartışmaya açmak istiyoruz. Böylece, sonuç raporuyla zirveyi özetlemenin ötesinde, sizlerin katkılarıyla birlikte güncellenecek versiyonlarla birlikte **yerel ve ulusal düzeyde karar vericilere** iletmeyi amaçlıyoruz.

1. Kadın Görünürlüğünün Dijital Krizi: Algoritmik Adalet

"Uluslararası Çeşme Kadın Liderler Zirvesi - 2025" içerisinde en yenilikçi tartışmalardan biri de **dijital alanın kadın görünürlüğünü şekillendiren yeni bir tür egemenlik rejimi** olduğu yönündeydi. Konuşmacılar, **yeni nesil bir kamusal alan olarak tanımladıkları dijital platformların** 'görünürlük' kriterlerini belirlerken tüketim toplumunun trendlerinin dikkate alındığını ifade etmektedir.

Bununla birlikte otoriterleşen bir **politik ortamda; kadınlara yönelik görünürlük krizinin, marjinalleştirmenin** ilk aşaması olduğu, bir sonraki aşamada da **dijital şiddet (linç kültürü, itibar suikastı, ısrarlı takip) ile birlikte, yeni nesil kamusal alanın dışında bırakılan öznelerin** yer aldığı yönünde örneklendirmeler verilmiştir. Bu noktada gittikçe gündelik hayat pratiklerimizde yer alan **yapay zeka ve dikkat ekonomisi modelleri** ile birlikte **veri temelli bir paradigma** ile karşı karşıya olduğumuz görülmektedir.

Ortaklaşılan bu çıkarımlar bizlere;

- Yapay zeka ve algoritmaların **toplumsal cinsiyete duyarlı olarak kapsayıcı bir şekilde tasarlanması** ve kamu tarafından denetlenmesi gerekliliğini,

- Dijital şiddetle mücadele için **yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve özel sektörle** birlikte anlık müdahale mekanizmalarının kurulması gerektiği,

- STEM (Fen, Teknoloji, Mühendislik, Matematik) alanında genç kadınlara dönük **kariyer süreçlerini destekleyici mentörlük ve teşvik mekanizmalarının güçlendirilmesi** not edilmiştir.

2. Görünürlüğü ve İstihdama Katılım Krizi: Bakım Emeği Adaleti

Zirvenin öne çıkan tartışmalarından bir diğeri, kadın görünürlüğünün ekonomik alandaki görünmez yüklerle nasıl gölgelendiğine ilişkindir. Konuşmacılar, pandemi sonrası dönemde bakım emeğinin yalnızca eve kapanmayla artmadığını; aynı zamanda dijitalleşmenin yarattığı güvencesiz çalışma formlarının bakım yükünü daha da ağırlaştırdığını ifade etmişlerdir. Böylece görünürlük, yalnızca kamusal alanda yer alma kapasitesi değil, ev içi ve ev dışı emeğin yeniden dağılımı üzerinden belirlenen bir eşitsizlik hattı olarak ortaya çıkmaktadır.

Bu çerçeveden bakıldığında bakım emeği; ekonomik büyüme modellerinin, istihdam politikalarının ve sosyal güvenlik mekanizmalarının merkezinde yer alan stratejik bir değişken haline gelmiştir.

Pandemiyle birlikte "**görünmeyen**" emek kategorisi olan bakım emeği, ekonomik sistemin sürdürülebilirliği açısından vazgeçilmez bir altyapı işlevi gördüğü halde piyasa dışı, değersiz ve çoğunlukla kadınlara yüklenen bir sorumluluk olarak tanımlanmaya devam etmektedir.

Zirvede birçok oturumda ele alınan hususlardan birisi de bilgi ekonomisinin yükselişi, dijital platformların yaygınlaşması ve esnek çalışma biçimlerinin norm haline gelmesi, kadınlar için yeni fırsatlar yaratırken aynı zamanda yeni riskleri de beraberinde getirdiği yönündeydi. Dijital çalışma biçimlerinin getirdiği zaman yönetimi baskısı, sürekli çevrimiçi olma hali ve duygusal emek talebi, bakım emeğiyle birleştiğinde çifte yük yaratmakta, kadınları emeğin görünmeyen bir katmanına hapsederken formal istihdamın rekabetçi yapısı ile bütünleşmesine ket vurmaktadır.

Bu analizler doğrultusunda zirvede ortaklaşılan politika ve stratejik çıkarımlar şunlardır:

- Bakım emeğinin toplumsal refahın bir bileşeni olarak yeniden tanımlanması ve yerel yönetimler, merkezi idare ve özel sektörün işbirliğiyle kalkınma politikalarında ölçülebilir bir kategori haline getirilmesi,

- Bakım yükünün cinsiyetler arası eşit dağılımını teşvik eden izne dayalı modellerin (doğum izni, ebeveyn izni, babalık izni) genişletilmesi ve düzenli izleme mekanizmalarının kurulması.

- Bakım emeğinin toplumsal cinsiyet rollerine sıkıştırılmış biçimde yeniden üretilmesini önlemek için eğitimden kültür politikalarına kadar geniş bir yelpazede farkındalık ve davranış dönüşümü sağlayacak programların oluşturulması.
-

Sonuç olarak bakım emeği adaleti, ekonomik görünürlüğün ötesinde, kadınların yaşamın tüm alanlarında özneleşme kapasitesini belirleyen kritik bir eşitsizlik ekseni olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle bakım rejimlerinin dönüşümü yalnızca istihdam politikalarının bir alt başlığı değil, yeni bir toplumsal sözleşme ihtiyacının temel bileşenidir.

3. Kadın Görünürlüğü ve Katılım Paradoksu: Niteliksel Temsil Adaleti

Zirve boyunca ele alınan konulardan bir diğeri de kadın görünürlüğünün yalnızca kamusal alanda "yer almak" üzerinden değil, yetkiyi kullanabilme, karar süreçlerine erişebilme ve politik alanı dönüştürebilme kapasitesi üzerinden değerlendirilmesi gerektiğiydi. Bu nedenle temsil, salt istatistiksel bir varlık meselesi olmaktan çıkarak, yeni nesil demokratik düzenlerde adaletin işlevsel bir ölçütü olarak görülmektedir.

Konuşmalarda kadınların yerel yönetimlerden merkezi siyasete, meslek örgütlerinden sivil inisiyatiflere kadar birçok alanda hala **kritik eşiğin altında** temsil edildiği vurgulanmıştır. Bu niceliksel temsil eksikliğinin yanında aynı zamanda **niteliksel bir temsil eksikliği de gündeme alınmıştır.** Bu noktada kadın temsilcilerin karar alma organlarında çoğu zaman **toplumsal cinsiyet eşitsizliğini yeniden üretecek şekilde görev alanlarının sınırlandırıldığı ve sembolik** pozisyonlarda tutulduğu, **anlamlı katılım zinciri içerisinde 'vitrinsel'** bir şekilde konumlandırıldığı belirtilmiştir.

Burada salt politik alanın değil, akademi, medya, özel sektör ve teknoloji alanlarında da benzer örüntülerin tekrar ettiği görülmektedir. Bu konuyu temsil adaletinin artık bir **demokrasi göstergesinden çok,** toplumun direnci ve uyum kapasitesi için **yapısal bir zorunluluk** üzerinden tartışmaya açmayı hedeflemekteyiz.

Zirve tartışmalarında bu konuda yapısal dönüşüm gerektiren bir politikanın altını çizmiştir:

- Anlamlı temsilin güçlendirilmesi: Karar organlarında kadın sayısının artması tek başına yeterli değildir; kadınların yetki alanlarının genişletilmesi ve karar süreçlerinde aktif etkisinin güvence altına alınması esastır.

- Siyasi partilerde kapalı listelerin dönüşümü: Aday belirleme süreçlerinin şeffaf ve eşitlikçi mekanizmalarla düzenlenmesi gerekmektedir.

- Yerel yönetimlerde kadın liderlik modellerinin kurumsallaştırılması: Kadın muhtarlar, meclis üyeleri ve yerel örgütlenmeler için destek mekanizmaları oluşturulmalıdır.

4. Kadın Görünürlüğü ve Toplumsal Hatırlama Krizi: Hafıza Adaleti

Zirve sırasında kesişimsel olarak ele alınan konulardan birisi de kadın görünürlüğünün yalnızca bugünün ekonomi-politik düzleminde şekillenmediği, aynı zamanda **toplumların bellek politikalarıyla** korelasyon içerdiği yönündedir. Tarih yazımından, **kültürel üretim alanlarına, hafıza mekanlarından, medya temsil pratiklerine** kadar bir çok alanda kadınların görünürlük krizinin geçmişten geleceğe tarihsel bir süreklilik içerisinde bir eşitsizlik yapısı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Zirve sırasında konuşmacılar kadınların karşılaştığı tarihsel görünmezlik krizinin rastlantısal değil, **kurumsal, kültürel ve epistemik bir dışlama** biçimi olarak sürdürüldüğünü ele almışlardır. Bu durumun **müzeler, anıtlar, kamusal alanlar, kolektif ritüeller ile sanat, edebiyat, sinema ve medya** yapılarında yeni formlarla üretildiği belirtilmiştir.

Bu noktada hafıza adaletini kadınların yalnızca geçmişteki varlığını tespit etmenin ötesinde, **dijital çağın hafızasız evreni** içerisinde bir bellek politikası olarak okumayı öneriyoruz.
Zirve boyunca hafıza adaletinin güçlendirilmesine yönelik öneriler temelde;

- Toplumsal hafızanın (anıtlar, sokak adları, kamusal alanlar ve müzeler) cinsiyete duyarlı biçimde yapılandırılması,

- Kadın sanatçıların, hikaye anlatıcıların ve akademisyenlerin eserlerinin kamusal alanda yaygınlaştırılması ve teşvik edilmesi,

- Tarihsel 'görünmezlik krizi' için bir çözüm önerisi bağlamında toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı bir şekilde tarih yazımının güncellenerek, geliştirilmelidir.

Zirve Taahhüdümüz;

Bu bildirge, karar alıcılara, hükümetlere, yerel yönetimlere, siyasi partilere, özel sektöre, teknoloji şirketlerine ve uluslararası kuruluşlara açık bir çağrıdır:

Zirve boyunca tartışılan tüm başlıklar, kadın görünürlüğünün yalnızca bir temsil meselesi değil; aynı zamanda **adalet sistemlerinin işlevselliğini, demokrasinin niteliğini ve toplumların çoklu krizlere karşı dayanıklılığını belirleyen kurucu bir ilke olduğunu** göstermiştir. Bu nedenle katılımcılar olarak, **kadın görünürlüğünü güçlendirmeyi yeni bir toplumsal sözleşmenin temeli** olarak kabul ediyor ve aşağıdaki ortak taahhütlerde buluşuyoruz:

1. **Kadınların görünürlüğünü tüm adalet biçimlerinin merkezine yerleştirme.**

Kadın görünürlüğünün arttığı bir toplumda temsiliyetin, hukukun, ekonominin, kültürün ve hafızanın daha adil işlediğini biliyoruz. Bu nedenle politika, hukuk ve kurumsal düzenlemelerde kadın görünürlüğünü güçlendirici tedbirlerin önceliklendirilmesini savunuyoruz.

2. **Dijital çağın yeni güç rejimlerine karşı toplumsal cinsiyete duyarlı dönüşüm.**

Algoritmik yanlılığı, dijital şiddeti ve dikkat ekonomisinin eşitsizlik üreten yapısını görünür kılarak; yapay zekâ, medya ve dijital platformlarda kadınların güvenliğini, görünürlüğünü ve ifade özgürlüğünü güvence altına alan mekanizmaların kurulması için ortak çaba göstermeyi taahhüt ediyoruz.

3. **Bakım emeği adaletini ekonomik ve sosyal politikanın merkezine almak.**

Kadınların istihdama eşit katılımının, bakım yükünün eşitlenmesiyle mümkün olduğunu vurgulayarak; erişilebilir kreşlerden bakım fonlarına, sosyal güvenlikten iş yaşam dengesi modellerine kadar kapsamlı bir bakım rejimi dönüşümünü desteklemeyi taahhüt ediyoruz.

4. **Temsil adaletini güçlendirmek ve sembolik görünürlüğü aşmak.**

Kadınların yalnızca sayısal olarak değil, karar alma süreçlerinde yetki sahibi özne olarak yer almasını sağlayacak düzenlemeleri savunuyor; siyasi partilerden yerel yönetimlere, sivil toplumdan akademiye kadar tüm alanlarda eşit ve anlamlı temsil için mücadele edeceğimizi beyan ediyoruz.

5. **Hafıza adaletiyle kadınların geçmişini, bugününü ve geleceğini görünür kılmak.**

Tarih, sanat, medya ve kültürel üretim alanlarındaki erkek merkezli hafıza yapılarının dönüşümü için; kadınların hikâyelerini, mücadelelerini, başarılarını ve tanıklıklarını arşivleyen, yayan ve kamusal alana taşıyan girişimleri desteklemeyi taahhüt ediyoruz.

6. Nesiller arası dayanışmayı kurumsallaştırmak.

Hiçbir kadının tek başına kurtulamayacağı bilinciyle; genç kadınların liderliğini, kız çocuklarının eğitim ve güvenlik hakkını, kadın sanatçıların ve akademisyenlerin görünürlüğünü, kadın girişimcilerin finansal sürdürülebilirliğini destekleyen dayanışma modellerini güçlendireceğimizi taahhüt ediyoruz.

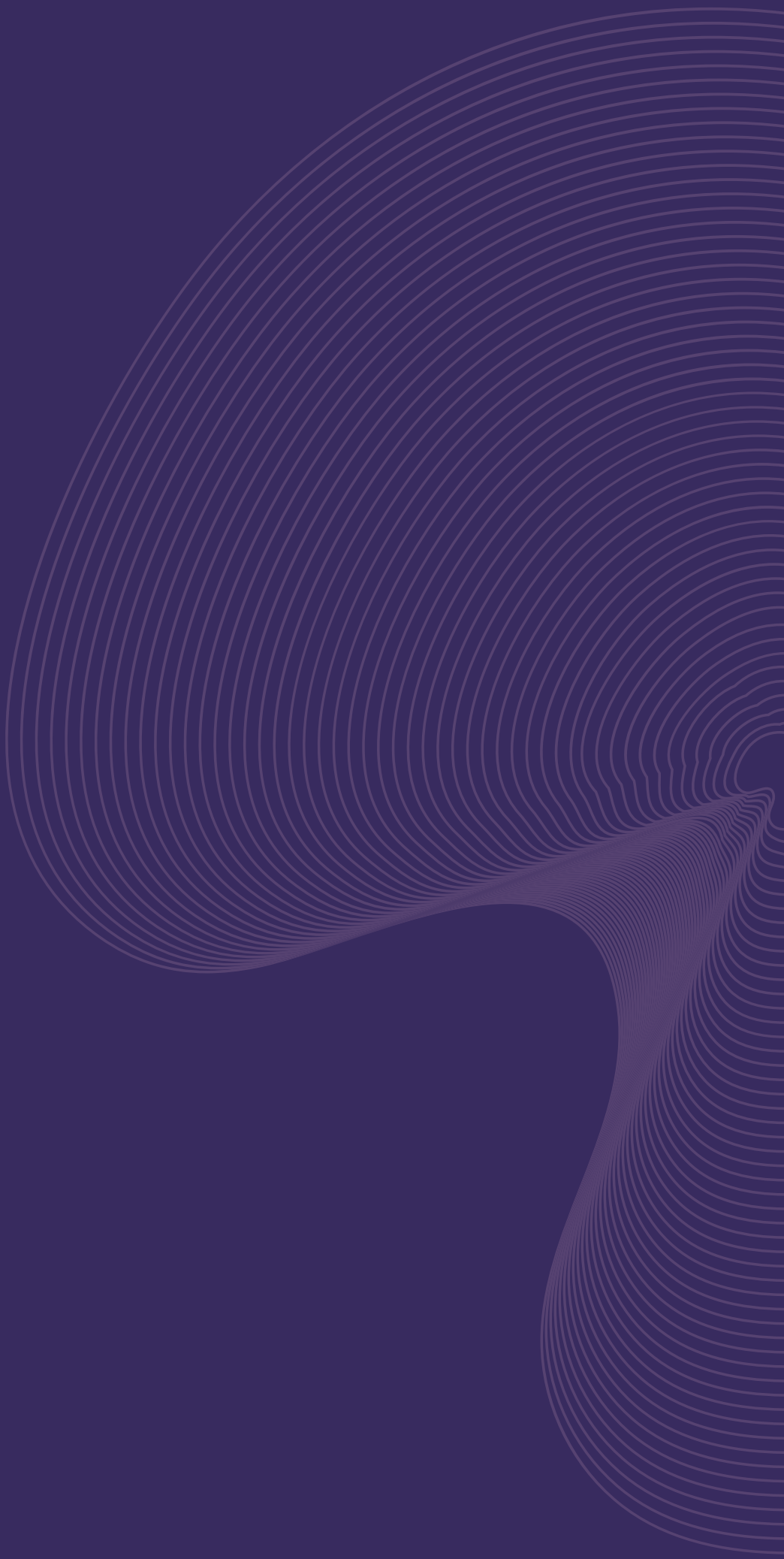
7. Erkek katılımını toplumsal dönüşümün ayrılmaz bir bileşeni olarak kabul etmek.

Cinsiyet eşitliği mücadelesinin yalnızca kadınların değil, tüm toplumun sorumluluğu olduğunu vurguluyor; erkeklerin dönüşümünü, farkındalığını ve adalet mücadelesine aktif katılımını teşvik eden politikaları destekliyoruz.

8. Kadın hareketinin küresel etkisini yerelle buluşturmak.

Zirvede paylaşılan deneyimler doğrultusunda, yerel ihtiyaçlardan beslenen ama küresel standartlarla uyumlu politikaların geliştirilmesini; kadın liderlerin, aktivistlerin ve toplulukların birlikte öğrenme ve ortak savunu kapasitesini güçlendirmeyi taahhüt ediyoruz.

BÖLÜM III

KURUMSAL POLİTİKA ÖNERİLERİ

Kurumsal Politika Önerileri

Merkezi Hükümet İçin Öneriler

- **Kadın İşgücüne Katılımın Artırılması**

Türkiye'de kadınların işgücüne katılım oranı 2024 yılı itibarıyla yaklaşık %36–38 seviyesinde seyretmekte olup OECD ortalamasının yaklaşık 20 puan altında kalmaktadır; buna karşılık erkeklerin işgücüne katılımı aynı dönemde %70'in üzerinde ölçülmüştür. Bu belirgin fark, kadınların ekonomik yaşama katılımının önündeki yapısal engellerin devam ettiğini göstermekte ve merkezi hükümetin tüm bakanlıkları kapsayan, bölgesel eşitsizlikleri gideren ve bakım yükünü hafifleten bütüncül bir Ulusal Kadın İstihdamı Stratejisi hazırlamasını zorunlu kılmaktadır.

- **Bakım Ekonomisinin Güçlendirilmesi**

Türkiye'de üç yaş altı çocuklara yönelik kamusal kreş kapasitesi OECD ülkeleri arasında en düşük oranlardan birinde yer almakta ve okul öncesi kurumsal bakım hizmetlerine erişim %15'in altında seyretmektedir. Kadınların işgücüne katılmamasının en önemli nedenlerinden biri olan bakım yükünün %70'ten fazlası kadınlar tarafından karşılanmaktadır. Bu nedenle merkezi hükümetin, her il ve ilçe bazında hedeflenen kontenjan artışları koyarak kamusal kreş sayısını sistematik biçimde artırması, bakım emeğini destekleyen mali modeller geliştirmesi ve bakım sektöründe standart belirleyici bir ulusal program oluşturması gereklidir.

- **Cinsiyete Dayalı Ücret Farkının Azaltılması**

Türkiye'de cinsiyete dayalı ücret farkı resmî uluslararası karşılaştırmalarda %10–15 bandında hesaplanmakta, bazı sektörlerde bu fark çok daha yüksek seviyelere ulaşmaktadır. Ayrıca kadınların yaklaşık %30'unun kayıt dışı istihdamda yer alması, ücret eşitsizliklerinin görünürlüğünü azaltmaktadır. Merkezi hükümetin, işverenleri ücret bilgilerini toplumsal cinsiyet ayrımında raporlamaya zorunlu kılan, ücretlendirme şeffaflığını artıran ve ayrımcı uygulamalara yaptırım öngören reformları hızla uygulaması gerekli görülmektedir.

- **Ebeveyn İzni ve Baba Katılımı Reformu**

Türkiye'de babaların ücretli doğum izni sadece on gün ile sınırlıdır ve ebeveyn izni kullanımının neredeyse tamamı kadınlar üzerinde toplanmaktadır. Uluslararası araştırmalar, babalara en az üç–dört aylık devredilemez izin tahsis edilmesinin bakım emeğinin paylaşımını artırdığını ve kadınların iş gücünde kalıcılığını güçlendirdiğini göstermektedir. Bu nedenle merkezi hükümetin, izin süresi, gelir koruması ve iş güvencesini içeren kapsamlı bir ebeveyn izni reformu yapması gerekmektedir.

- **Parlamento ve Siyasette Kadın Temsilinin Artırılması**

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde güncel yasama döneminde 121 kadın milletvekili görev yapmakta olup bu sayı genel toplamın %20,1'ine karşılık gelmektedir; bu oran, Avrupa ortalamasının oldukça altındadır. Yerel düzeyde ise 2024 yerel seçimlerinde seçilen büyükşehir belediye başkanlarının yalnızca beşi kadındır ve toplam il belediye başkanları içinde kadın oranı %5'in altındadır. Bu nicel tablo, merkezi yönetimin kadınların siyasal temsilini güçlendirmeyi hedefleyen yasal düzenlemeler yapmasını, partilerde fermuar sistemi uygulamasını zorunlu hale getirdiğini göstermektedir.

- **Kamu Üst Yönetiminde Kadınların Güçlendirilmesi**

Türkiye'de kadın valilerin oranı halen oldukça düşüktür; 2024 itibarıyla 81 ilin yalnızca dört kadın valiler tarafından yönetilmektedir. Kaymakamlık düzeyinde ise kadın kaymakam sayısı arttığı hâlde toplam içinde oran %10'un altındadır. Bakanlıkların üst yönetim pozisyonlarında kadın oranı da önemli biçimde değişmekle birlikte çoğu kurumda %15–20 bandının üzerinde değildir. Bu nedenle merkezi hükümetin kamu atama sistemini toplumsal cinsiyet eşitliği ilkesiyle yeniden şekillendirmesi, liyakat ve eşit temsil esaslı hedefler belirlemesi gerekmektedir.

- **Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddetin Veri Temelli İzlenmesi**

Türkiye'de şiddet başvurularına ilişkin veri toplama süreçleri parçalıdır. Resmi istatistiklere göre kadınların yaklaşık üçte biri yaşamlarının bir döneminde fiziksel veya psikolojik şiddete maruz kalmaktadır. Acil destek hatlarına yapılan başvurular yıllar içinde artış göstermiş, kadınların yardım arama davranışı görünür hale gelmiştir; ancak veri bütünlüğü eksiktir. Merkezi hükümetin sağlık, adalet, emniyet ve sosyal hizmet verilerini birleştiren ulusal şiddet veri sistemi kurması, il bazında erken uyarı göstergeleri tanımlaması gerekmektedir.

- **Dijital Şiddetin Azaltılması ve Platform Sorumluluğu**

Türkiye'de internet kullanıcılarının yarısından fazlası kadın olmakla birlikte çevrimiçi taciz oranları da hızla yükselmektedir. Uluslararası araştırmalara göre kadınların yaklaşık %40'ı çevrimiçi şiddetin en az bir türüne maruz kalmaktadır ve genç kadınlar bu grupta en yüksek risk altındadır. Türkiye'de dijital şiddet vakaları üzerine kapsamlı bir ulusal veri seti bulunmadığı için politika üretimi sınırlı kalmaktadır. Bu nedenle merkezi hükümetin platformların raporlama yükümlülüğünü artıran, hızlı kaldırma süreleri belirleyen ve mağdurlara dijital delil koruma desteği sunan kapsamlı bir dijital güvenlik yasası hazırlaması gerekmektedir.

Akademi İçin Öneriler

- **Üniversitelerde Kadın Akademisyen Oranının Artırılması**

Türkiye'de yükseköğretim sisteminde kadın akademisyen oranı resmi verilere göre %45 düzeyine ulaşmış olmasına rağmen, kadınların profesörlük ve doçentlik gibi üst akademik basamaklara geçiş oranı belirgin biçimde düşmektedir; profesörlük düzeyinde kadın oranı %33 civarındadır ve bu durum cam tavan etkisinin üniversitelerde halen güçlü bir biçimde işlediğini göstermektedir.

Akademik yükseltme komisyonlarında toplumsal cinsiyet duyarlılığına sahip değerlendirme mekanizmalarının eksikliği, annelik sonrası akademik üretkenliğin görünmezleşmesi ve kadınların araştırma fonlarına erişimde karşılaştığı yapısal eşitsizlikler, merkezi yönetim ile YÖK'ün ortak bir politika çerçevesi oluşturmasını zorunlu kılmaktadır; bu çerçeve, akademik yükselme süreçlerinde şeffaflığı artırmayı, kadın akademisyenlerin araştırma fonlarına erişimini kolaylaştırmayı ve kurum içi performans değerlendirmelerinde toplumsal cinsiyet etkilerini dikkate alan bağımsız denetim mekanizmalarını kurmayı hedeflemelidir.

- **Rektörlük ve Üst Yönetim Pozisyonlarında Kadın Temsilinin Güçlendirilmesi**

Türkiye'de devlet ve vakıf üniversitelerinin toplamı göz önüne alındığında rektör pozisyonundaki kadın oranı %10'un altındadır, yani ülke genelinde görev yapan yüzü aşkın rektörün yalnızca sınırlı bir kısmı kadındır. Bu tablo, akademinin karar alma süreçlerinde kadınların temsilinin sistematik olarak düşük kaldığını, yönetsel pozisyonlara erişimde yapısal engellerin sürdüğünü ve liyakate dayalı, cinsiyet dengeli atama politikalarının yetersiz olduğunu göstermektedir. Üniversitelerin senato ve yönetim kurullarında kadınların temsili de çoğu kurumda %20 eşiğini aşmamaktadır.

Bu nedenle merkezi hükümetin ve YÖK'ün, üst yönetim atamalarında toplumsal cinsiyet eşitliği hedefleri belirlemesi, rektör adaylığı süreçlerini şeffaflaştırması ve akademik liderlik havuzlarında kadınların temsilini zorunlu bir kriter haline getirmesi gerekmektedir.

- **Akademide Kadınların Araştırma Fonlarına Erişiminin Artırılması**

Türkiye'de bilimsel araştırma projelerine yönelik ulusal fonların dağılımında kadın araştırmacıların başarı oranı erkeklere kıyasla daha düşük seyretmekte, özellikle STEM alanlarında başvuru yapan kadınların fon alma oranı %20'nin altında kalmaktadır. Uluslararası veriler, kadın araştırmacıların araştırma fonu başvurularında sistematik dezavantajlara maruz kaldığını, fon içeriğinin, değerlendirme komisyonlarının ve proje sürelerinin kadınların bakım yükü ile çeliştiğini göstermektedir. Bu nedenle TÜBİTAK, YÖK ve üniversiteler arasında kadın araştırmacıları desteklemek amacıyla özel çağrı programları, doğum/ebeveynlik sonrası fon erteleme ve ek süre mekanizmaları ile mentor-araştırmacı eşleştirme programlarının devreye alınması gerekmektedir.

- **Akademide Cinsel Taciz ve Mobbing Birimlerinin Bağımsızlaştırılması**

Türkiye'de üniversitelerin büyük bölümünde cinsel taciz ve mobbing ile mücadele birimleri bulunsa da, bu mekanizmaların önemli bir kısmı üniversite yönetimine doğrudan bağlı olduğu için bağımsızlık ve tarafsızlık açısından zorluklar yaşanmaktadır. Yapılan incelemeler, kadın öğrencilerin ve akademisyenlerin önemli bir bölümünün taciz veya mobbing bildirimlerinde misilleme riski hissettiklerini ortaya koymaktadır. Uluslararası iyi uygulamalar, bu birimlerin bağımsız kurul statüsünde çalışması, soruşturma süreçlerinin profesyonelleştirilmesi ve il bazlı izleme sistemleriyle entegre olması gerektiğini göstermektedir.

Türkiye'de bu birimlerin bağımsız uzmanlardan oluşan bir kurul tarafından yönetilmesi, karar süreçlerinin raporlanması ve şeffaf veri paylaşımının kurumsallaşması kritik önem taşımaktadır.

- **Akademide Kadın Öğrencilerin Güvenli Alanlara Erişiminin Güçlendirilmesi**

Üniversite kampüslerinde kadın öğrencilerin güvenlik algısına ilişkin araştırmalar, özellikle gece saatlerinde kampüs kullanımında kadın öğrencilerin yaklaşık %60'ının kendisini güvensiz hissettiğini, toplu taşıma bağlantılarının zayıf olduğu bölgelerde bu oranın daha da arttığını göstermektedir. Güvenli alan politikalarının eksikliği, aydınlatma, güvenlik personeli, kampüs içi hatlar ve tacizi önleyici tedbirlerdeki yetersizliklerle birleştiğinde kadın öğrencilerin mekansal hareketliliğini sınırlandırmaktadır. Bu nedenle üniversitelerin kampüs güvenliğini toplumsal cinsiyete duyarlı yaklaşımla yeniden tasarlaması, güvenli alan kriterlerini standardize etmesi ve periyodik risk haritaları oluşturması gereklidir.

- **Kadın Doktora ve Yüksek Lisans Öğrencilerinin Desteklenmesi**

Türkiye'de lisansüstü eğitimde kadın öğrenci oranı yüksek olmakla birlikte doktora düzeyine gelindiğinde bu oran belirgin biçimde düşmektedir; özellikle mühendislik ve temel bilimlerde kadın doktora öğrencilerinin oranı %30'un altındadır. Bu durum, akademik kariyer boru hattında kadınların üst akademik basamaklara erişimini sınırlamakta ve akademide temsil eşitsizliğini derinleştirmektedir. Lisansüstü destek burslarının güçlendirilmesi, danışman-atama süreçlerinde ayrımcılık denetimleri yapılması ve kadın araştırmacılar için uluslararası değişim programları kapsamında pozitif destek mekanizmalarının oluşturulması gerekmektedir.

- **Üniversitelerde Toplumsal Cinsiyet Derslerinin Yaygınlaştırılması**

Türkiye'de toplumsal cinsiyet eşitliği dersleri üniversiteler arasında son derece dengesiz bir dağılıma sahiptir; bazı üniversitelerde zorunlu ders olarak okutulurken, birçok üniversitede yalnızca seçmeli ders statüsündedir ve erişimi sınırlıdır. Oysa uluslararası yükseköğretim kalite standartları, toplumsal cinsiyet eğitimini üniversite öğrencilerinin kültürel ve sosyal yetkinliklerinin temel bileşeni olarak görmektedir. Bu nedenle dersin tüm üniversitelerde zorunlu genel eğitim modülüne dönüştürülmesi, müfredatın disiplinler arası içeriğe kavuşturulması ve öğretim elemanı niteliğinin standardize edilmesi gerekmektedir.

- **Akademik Atama ve Yükseltmelerde Cinsiyet Etkisi Denetimi**

Türkiye'de akademik atama-yükseltme süreçleri çoğu üniversitede kapalı devre yürütülmekte ve cinsiyet etkisi görünmez bir biçimde sonuçlara yansıyabilmektedir. Kadın akademisyenlerin dosyalarının değerlendirilme süresinin erkeklere göre daha uzun sürdüğü, jüri kompozisyonlarında kadın oranının düşük olduğu ve üretkenlik kriterlerinin bakım yükü dikkate alınmadan belirlendiği araştırmalarla ortaya konmuştur. Bu nedenle her üniversitede atama-yükseltme süreçlerinin bağımsız bir kurul tarafından yılda en az bir kez toplumsal cinsiyet perspektifiyle analiz edilmesi, kararların anonimleştirilmiş biçimde kamuoyuna ve YÖK'e raporlanması gerekmektedir.

- **Bilim İnsanları İçin Çalışma Koşullarının İyileştirilmesi**

Türkiye'de akademik personelin araştırma zamanına erişimi sınırlıdır; akademisyenlerin büyük bölümü ders yükü, idari görevler ve bürokratik süreçler nedeniyle araştırmaya ayırması gereken zamanı ayıramamaktadır. Kadın akademisyenler üzerinde yapılan karşılaştırmalı çalışmalar, bakım yükü nedeniyle bu zaman baskısının daha da derinleştiğini, erkek meslektaşlara kıyasla yıllık yayın üretiminde yapısal bir dezavantaj oluştuğunu göstermektedir. Üniversitelerde araştırma saati koruma mekanizmalarının güçlendirilmesi, idari yükün azaltılması ve çocuk bakım sorumluluğu bulunan akademisyenlere esnek araştırma takvimi sunulması bilimsel üretimi artıracaktır.

- **Üniversite-Kamu-STK İş Birliklerinde Kadın Odaklı Araştırma Merkezlerinin Güçlendirilmesi**

Türkiye'de toplumsal cinsiyet alanında uzmanlaşmış araştırma merkezleri bulunsa da, bu merkezlerin büyük bölümü sınırlı bütçeye, kısıtlı araştırmacı kadrolarına ve düzensiz proje fonlarına sahiptir. Kadın araştırma merkezlerinin il bazlı veri analizleri, saha araştırmaları, erken uyarı sistemleri ve yerel politika üretimi süreçlerindeki rolü artırıldığında, üniversitelerin toplumsal cinsiyet eşitliği politikalarına doğrudan katkı sağlanacaktır. Merkezi yönetimin, bu merkezlere uzun vadeli fon tahsisi yapması, yerel yönetimlerle ortak araştırma protokolleri oluşturması ve araştırma çıktılarını ulusal politika döngüsüne dahil etmesi gerekmektedir.

Yerel Yönetimler İçin Öneriler

- **Kadın Belediye Başkanlarının Temsil Gücünün Artırılması**

Türkiye'de 31 Mart 2024 yerel seçimleri sonucunda ülke genelindeki 81 il belediye başkanlığının 11'i kadınlar tarafından kazanılmış, büyükşehir ölçeğinde ise 5 büyükşehir belediyesi kadın başkanlar tarafından yönetilir hâle gelmiştir. Bu oran büyükşehir bazında yaklaşık %16, il belediyeleri seviyesinde ise %13 civarındadır. Bu tablo, kadınların yerel yönetimlerde karar alma mekanizmalarına katılımında anlamlı bir artış olduğunu gösterse de, erkek egemen yönetim yapısının hâlâ baskın olduğunu ortaya koymaktadır. Bu nedenle yerel yönetimlerde liderlik pozisyonlarına erişimin artırılması, kadın adaylara yönelik siyasi güçlenme programları oluşturulması ve kadın başkanların yönettiği belediyelerde iyi uygulama modellerinin görünür kılınması gerekmektedir.

- **Kadın Muhtarların ve İlçe Belediye Meclis Üyelerinin Güçlendirilmesi**

Türkiye'de kadın muhtar oranı hâlâ oldukça düşüktür; 2024 verilerine göre yaklaşık milyonlarca nüfusu kapsayan mahallelerin yalnızca %3,3'ü kadın muhtarlar tarafından yönetilmektedir. Belediye meclislerinde kadın oranı ise %12–15 bandında seyretmektedir. Kadın muhtarların yerel ihtiyaç tespiti, sosyal hizmet başvurularının yönlendirilmesi ve afet sonrası koordinasyon süreçlerinde kritik roller üstlendiği göz önüne alındığında, yerel yönetimlerin kadın muhtar ağlarını güçlendirmesi, eğitim programları oluşturması ve ilçe düzeyinde kadın temsil hedefleri koyması gerekmektedir.

- **Belediyelerde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Birimlerinin Kurumsallaştırılması**

Türkiye'de büyükşehir ve il belediyelerinin yalnızca bir bölümünde toplumsal cinsiyet eşitliği birimleri bulunmaktadır; mevcut veriler bu birimlerin yarısının bütçesinin sınırlı olduğunu ve kurumsal etki yaratamadığını göstermektedir. Oysa uluslararası örnekler, yerel eşitlik politikalarının güçlü birimlerle yürütüldüğünde istihdamdan sosyal hizmetlere kadar tüm belediye kararlarını dönüştürdüğünü ortaya koymaktadır. Belediyelerde bu birimlerin özerk bütçe ile güçlendirilmesi, stratejik planların toplumsal cinsiyet ana akımlaştırma ilkeleri doğrultusunda hazırlanması ve performans göstergelerinin yıllık izleme raporlarıyla kamuoyuna açıklanması gerekmektedir.

- **Kadın Danışma Merkezlerinin Yaygınlaştırılması**

Türkiye'de büyükşehir ve il belediyelerinin bir kısmında kadın danışma merkezleri kurulmuş olsa da her ilde eşit şekilde hizmet sunulmamaktadır. Başvuruların yoğun olduğu illerde kapasite yetersizliği, psikolojik ve hukuki danışma hizmetlerine erişimde bekleme sürelerinin uzamasına neden olmaktadır. Yerel yönetimlerin danışma merkezlerinin hem sayısını hem de uzman personel kapasitesini artırması; özellikle sosyoekonomik olarak dezavantajlı ilçelerde mobil danışma birimleri kurarak hizmeti mahalle ölçeğine yayması gerekmektedir.

- **Kentlerde Güvenli Alan Uygulamaları**

Türkiye'de yapılan araştırmalar kadınların özellikle gece saatlerinde toplu taşıma durakları, parklar, alt geçitler ve zayıf aydınlatılmış sokaklarda yüksek güvenlik riski hissettiklerini göstermektedir. Kadınların yaklaşık %60'ı gece yalnız yürümekten çekindiğini bildirmektedir.

Halbuki toplumsal cinsiyete duyarlı kentsel veriler kullanıldığında; kreşlerin konumu, yaya güvenliği, bakım emeğinin mekansal yükü, toplu taşıma erişilebilirliği, yeşil alan güvenliği gibi alanlarda ciddi iyileşmeler elde edilmektedir. Belediyelerin ilçe düzeyinde toplumsal cinsiyet etki analizi yapması, veri toplamayı standardize etmesi ve kentsel planlama kararlarını bu analizlere entegre etmesi gerekmektedir.

- **Afetlerde Kadınların Güvenliğinin Sağlanması**

Deprem, sel ve yangın gibi afetlerde kadınlar ve çocuklar orantısız biçimde etkilenmektedir; Türkiye'de büyük depremler sonrası yapılan saha çalışmaları, kadınların güvenli barınma, hijyen, sağlık ve kayıt dışı bakım yükü konusunda daha yüksek risk altında olduğunu göstermektedir. Belediyelerin afet hazırlık planlarına toplumsal cinsiyet duyarlılığı entegre etmesi; kadınlar için güvenli toplanma alanları, hijyen kitleri, danışma ekipleri ve afet sonrası hızlandırılmış destek hatları oluşturması gerekmektedir.

Siyasi Partilere Öneriler

- **Siyasi partiler aday listelerinde kadın oranını en az %40 düzeyine çıkarmalıdır.**

Türkiye'de 2023 genel seçimlerinde kadın aday oranı yalnızca yaklaşık %19'da kalmış, büyük partilerin listelerinde bu oran çoğu zaman %15–22 bandında seyretmiştir. Bu oran, kadınların seçmen önüne eşit fırsatlarla çıkamadığını ve aday belirleme süreçlerinin erkek egemen yapısını koruduğunu göstermektedir. Kota ve fermuar sistemi uygulanmadığı sürece kadınların seçilebilecek sıralara yerleşme olasılığı düşmekte, temsil eşitsizliği yeniden üretilmektedir. Bu nedenle tüm partilerin tüzüklerinde en az %40 kadın aday kotası belirlemesi kritik bir eşitleyici adım olacaktır.

- **Partiler kadın adayları seçilebilir sıralara yerleştirmeyi zorunlu kılmalıdır.**

Kadın aday oranı arttığında bile birçok parti kadınları seçilebilir sıraların dışına koymakta, bu nedenle temsil artışı listelerin üst sıralarına yansımamaktadır. 2023 seçimlerinde birçok partinin ilk 100 sırasındaki kadın sayısı yalnızca 20–30 arasında seyretmiştir. Bu yapısal dengesizlik, fermuar sisteminin vazgeçilmezliğini ortaya koymaktadır. Kadınların yalnızca listelerde değil, seçilebilir pozisyonlarda da görünürlüğünü artırmak için bu düzenleme zorunlu olmalıdır.

- **Siyasi partiler MYK ve PM gibi yönetim organlarında en az %40 kadın temsili sağlamalıdır.**

Türkiye'de siyasi partilerin merkez yönetim organlarında kadın oranı çoğunlukla %15–25 arasında kalmakta, bazı partilerde tek haneli seviyelere düşmektedir. Karar alan kurullarda kadınların düşük temsili, kadın politikalarının etkisini zayıflatmakta ve parti içinde sistematik cinsiyet dengesizliği yaratmaktadır. Bu nedenle parti tüzüklerinde yönetim kademeleri için eşitlikçi temsil hedefleri zorunlu hâle getirilmelidir.

- **İl ve ilçe teşkilatlarında kadın temsilini artırmak için partiler yerel düzeyde kota uygulamalıdır.**

Yerel teşkilatlar kadınların siyasete girişindeki ilk basamaktır; ancak birçok ilçe teşkilatında kadın oranı %10–20 aralığında kalmakta, bazı bölgelerde bu oran çok daha düşmektedir. Kadınların yerel siyasette söz sahibi olabilmesi için partilerin her il ve ilçe yönetiminde asgari kadın temsil oranı tanımlaması gereklidir.

- **Partiler genç kadınların siyasete katılımı için özel mentorluk ve liderlik programları oluşturmalıdır.**

Genç kadınların siyasete girme isteği yüksek olmasına rağmen parti içi hiyerarşiler ve erkek ağırlıklı yapı giriş engeli yaratmaktadır. Gençlik kollarında kadın oranı yüksek görünse bile karar süreçlerine katılım oranı sınırlıdır. Genç kadınlar için burs, liderlik eğitimi, adaylık fonları ve gölge kabine uygulamaları oluşturulmalıdır.

- **Kadın adayların kampanya finansmanına eşit erişimi için partiler özel destek fonları kurmalıdır.**

Siyasi kampanya finansmanı kadınlar için eşitsizdir; birçok kadın aday seçim dönemlerinde erkek adaylara kıyasla daha düşük bağış almış ve kampanyasını daha sınırlı bütçeyle yürütmek zorunda kalmıştır. Bu durum siyasete girişte ciddi bir ekonomik bariyer oluşturmaktadır. Partiler kadın aday fonları, kampanya başlangıç desteği ve bağış eşleştirme programları oluşturmalıdır.

- **Siyasi partiler, kadın adaylara yönelik dijital şiddet ve nefret söylemine karşı kurumsal savunma mekanizmaları geliştirmelidir.**

Seçim dönemlerinde kadın adaylara yönelik çevrimiçi saldırılar ve cinsiyetçi içerikler ciddi oranda artmaktadır. Kadın adayların dijital şiddete maruz kalma ihtimali erkek adaylara göre belirgin biçimde yüksektir. Bu nedenle partiler dijital güvenlik eğitimleri, acil müdahale ekipleri ve platformlarla koordinasyon mekanizmaları kurmalıdır.

- **Partiler aday belirleme süreçlerinde şeffaflık sağlayarak cinsiyet temelli ayrımcılığı ortadan kaldırmalıdır.**

Türkiye'de aday listeleri çoğu zaman kapalı komisyonlar tarafından belirlenmekte ve kadın adayların değerlendirme sürecine ilişkin şeffaf veri paylaşılmamaktadır. Bu durum siyasi temsilde görünmez eşitsizlik yaratmaktadır. Aday seçiminin kriterleri, değerlendirme aşamaları ve aday yerleştirme raporları açık biçimde yayımlanmalıdır.

- **Parti programlarına toplumsal cinsiyet ana akımlaştırma yaklaşımı entegre edilmelidir.**

Kadın politikaları çoğu partide tematik bir başlık olarak bulunmakta, ancak ekonomi, güvenlik, eğitim, teknoloji gibi alanlarda bütünsel bir eşitlik perspektifi sunulmamaktadır. Programlara toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme, etki analizi ve ölçülebilir performans göstergeleri eklenmesi gereklidir.

- **Siyasi partiler yıllık toplumsal cinsiyet eşitliği performans raporu yayınlamalıdır.**

Türkiye'de partilerin cinsiyet eşitliği hedeflerine ilişkin uygulama verilerini içeren düzenli raporlama pratiği bulunmamaktadır. Bağımsız denetim mekanizmalarının yıllık olarak kadın aday oranını, yönetimde kadın temsilini, fon dağılımını ve eğitim programları çıktısını ölçmesi gerekmektedir. Bu tür raporlama hesap verebilirliği güçlendirir.

Kadın STK'larına Öneriler

- **Kadın STK'larının sürdürülebilirliğini güçlendirmek için kamu destek fonlarında kadın örgütlerine ayrılan pay en az iki katına çıkarılmalıdır.**

Türkiye'de kadın alanında çalışan STK'ların %70'inden fazlası proje bazlı, kısa vadeli ve çoğunlukla uluslararası fonlara bağlı bir yapıyla faaliyet göstermektedir; ulusal fonlara erişim ise son derece sınırlıdır. 2023–2024 döneminde kamu destek fonlarından kadın STK'larına ayrılan pay, toplam fon hacminin yalnızca küçük bir yüzdesini oluşturmuştur ve bu oran Avrupa ortalamasının belirgin şekilde gerisindedir. Oysa kadın örgütlerinin kurumsal kapasitesi, toplumsal cinsiyet eşitsizliğiyle mücadelede doğrudan belirleyici bir etkendir. Bu nedenle kadın STK'larına yönelik ulusal destek fonları artırılmalı, en az 3 yıllık süreli mali destek modelleri yasalaşmalı ve STK'ların saha faaliyetlerini kesintisiz sürdürebileceği bir finansal istikrar zemini sağlanmalıdır.

- **Kadın STK'larının ürettiği saha verileri ulusal politika süreçlerine entegre edilmek için merkezi bir veri platformunda standartlaştırılmalıdır.**

Kadın örgütleri her yıl on binlerce başvuru, danışmanlık ve şiddet vakası verisi toplamaktadır; ancak bu bilginin yalnızca sınırlı bir bölümü kamu kurumlarıyla paylaşılabilmekte ve ulusal politikalara aktarılmadan dağınık biçimde kalmaktadır. Yerelde çalışan kadın STK'larının %60'ından fazlası, topladığı verilerin politika yapım sürecine dahil edilmediğini belirtmiştir. Oysa Avrupa Birliği ülkelerinde kadın örgütleri, şiddet vakalarının erken tespiti ve yerel risk haritalarının oluşturulmasında doğrudan veri sağlayıcı aktör olarak kabul edilmektedir.

Türkiye'de benzer biçimde, kadın STK'ları için ulusal ölçekte ortak bir dijital veri tabanı kurulmalı ve risk analitiği, vaka trendleri ve hizmet boşlukları bu sistem aracılığıyla düzenli olarak politika tasarımına dahil edilmelidir.

- **Kadın STK'larının yerel yönetimlerde temsil oranı artırılmalı ve belediye stratejik planlama süreçlerinde en az %30 katılım koşulu getirilmeli, katılım düzenli raporlanmalıdır.**

Türkiye'de belediyelerin stratejik planlama süreçlerinde kadın örgütlerinin temsili çoğu zaman %10'un altında kalmakta ve bazı illerde hiç temsil gerçekleşmemektedir. Bu durum, yerel politikalarda toplumsal cinsiyet perspektifinin zayıf olmasına ve kadınların ihtiyaçlarına yönelik hizmetlerin eksik planlanmasına yol açmaktadır. Oysa uluslararası örneklerde kadın örgütlerinin katılımının, kadınların hizmetlere erişiminde %20–30 arasında iyileşme sağladığı görülmektedir. Bu nedenle belediyelerin hazırladığı tüm stratejik planlar, bütçeler ve toplumsal cinsiyet eşitliği eylem planları; kadın STK'larının en az %30 temsil oranı ile katılımını zorunlu kılmalı ve bu katılım şeffaf şekilde raporlanmalıdır.

- **Kadın STK'larının dijital şiddetle mücadele kapasitesi artırılmalı ve ulusal destek programlarıyla teknik altyapı güçlendirilmelidir.**

Son beş yılda çevrim içi taciz ve dijital şiddet türlerinde kayda değer bir artış gözlenmiştir; kadın STK'larının sahada karşılaştığı başvuruların önemli bir bölümü artık dijital tehdit, görüntü ifşası, siber takip ve platform üzerinden hakaret içermektedir. Buna rağmen kadın örgütlerinin çoğunda dijital adli delil toplama, veri saklama, teknik raporlama ve platform iletişimi için yeterli uzmanlık ve altyapı bulunmamaktadır.

Uluslararası araştırmalar, dijital şiddet mekanizmalarının güçlendirilmesinin başvuruların çözüm oranını belirgin şekilde artırdığını ortaya koymaktadır. Bu nedenle kadın STK'ları için teknik altyapı fonları, delil koruma yazılımları, platform koordinasyon protokolleri ve uzman destek programları ulusal düzeye taşınmalıdır.

- **Kadın çalışmaları yapan STK'lar, genç kadınları güçlendiren programlar için hedefli ve ölçülebilir destek mekanizmaları geliştirilmelidir.**

Türkiye'de 18–29 yaş arası genç kadınların iş gücüne katılım, siyasal temsil ve karar alma süreçlerine dahil olma oranları hâlâ düşük seviyelerdedir. Kadın STK'larının yürüttüğü liderlik, mentorluk, girişimcilik ve siyasal katılım programları, genç kadınların güçlenmesinde kritik rol oynasa da fon yetersizliği nedeniyle sınırlı sayıda katılımcıyla hayata geçirilebilmektedir. Avrupa örneklerinde bu tür programlara düzenli fon tahsis edildiğinde genç kadınların liderlik pozisyonlarına giriş oranının anlamlı ölçüde arttığı gösterilmiştir. Türkiye'de de genç kadın programlarına yönelik hibe havuzları oluşturulmalı, yıllık performans göstergeleri tanımlanmalı ve kadın STK'larının bu alandaki etki kapasitesi kurumsal olarak desteklenmelidir.

